

Deel I: Personen- en familierecht

Hoofdstuk I: De mens

Afdeling 1: Het bestaan van de natuurlijke persoon

Alleen de personen die bestaan, hebben rechtspersoonlijkheid = zijn drager van rechten en verplichtingen (begint met geboorte en eindigt met dood)

Het begin

A. Het bestaan

Neemt aanvang bij de geboorte, persoonlijkheid wordt slechts toegekend indien:

- Het kind levend geboren wordt
- Het kind levensvatbaar is

Soms wordt aan de nog ongebornen vrucht bepaalde rechten toegekend en werkt de persoonlijkheid terug op het ogenblik van de verwekking maar enkel indien het kind reeds verwekt was voor de rechten openvielen en het kind levend en levensvatbaar geboren werd

B. Embryobescherming

Evolutie van de medische wetenschap creëert een noodzaak aan nieuwe beschermingen: mogelijkheid dat er meerdere eicellen bevrucht worden → het statuut van de overtallige, bevruchte eicellen moet worden geregeld

Wet van 11 mei 2003:

- Onderzoek op menselijke embryo's onder bepaalde omstandigheden toegelaten + verbod op het reproductief menselijk klonen

Wet van 6 juli 2007:

- Regelt het statuut van overtollige embryo's: embryo's kunnen worden bewaard door invriezing met het oog op bestaande of latere kinderwens (transgenders) met een termijn van 5 jaar verlengbaar in bijzondere omstandigheden
- Indien ze niet bewaard worden, kunnen de overtollige embryo's:
 - geïntegreerd worden in een wetenschappelijk onderzoeksproject
 - vernietigd worden
 - opgenomen worden in een programma voor embryodonatie

C. Abortus SW ART 348-352

Kan vanuit verschillende invalshoeken bekeken worden:

- Naargelang hij spontaan optreedt (miskraam) of uitgelokt wordt
- Naargelang het doel dat hij gepleegd wordt: therapeutische redenen (de gezondheid van de moeder), eugenetische redenen (wanneer ongeboren kind zwaar misvormd is), om sociale redenen (verkrachting, ...) ...
- Naargelang de persoon die de abortus uitvoert: medisch geschoold personeel of niet-medisch geschoold personeel
- Naargelang de vrouw erin toegestemd heeft of niet

Voor de wetswijziging van 3 april 1990:

- Elke opzettelijke zwangerschapsonderbreking met het doel de vrucht te doden en met de doding van de vrucht als gevolg was strafbaar

Na de wetswijziging van 3 april 1990:

- Strafbaarheid valt weg onder de volgende cumulatieve voorwaarden (moeten tegelijk vervuld zijn):
 - De zwangerschapsafbreking vindt plaats voor het einde van de 12de week na de bevruchting
 - De abortus wordt verricht door een geneesheer in een instelling voor gezondheidszorg waaraan een voorlichtingsdienst verbonden is die de vrouw opvangt en haar inlicht over haar rechtspositie en over de mogelijkheid om de vrucht die zij draagt te laten adopteren, en haar aangepaste hulp en raad geeft
 - De geneesheer licht de vrouw in over de medische risico's waaraan zij zich blootstelt
 - De zwangerschapsafbreking wordt niet eerder verricht dan 6 dagen na de eerste raadpleging
 - De abortus wordt slechts verricht nadat de vrouw, de dag zelf van de ingreep, schriftelijk haar toestemming bevestigd heeft

D. Verplichtingen BW ART55 e.v.

Aangifteverplichting door de moeder of vader binnen de 15dagen na de bevalling, indien de laatste dag een zaterdag, zondag of wettelijke feestdag is, wordt de termijn verlengd tot de volgende werkdag

De geboorteakte vermeldt de dag, het uur en de plaats van de geboorte, het geslacht van het kind en de voornamen die het heeft gekregen; de voornamen, naam, beroep en woonplaats van de moeder en de vader indien de vaderlijke afstamming vaststaat

Het einde

A. Dood

De lichamelijke dood = het einde van de fysieke persoon + het einde van de persoonlijkheid

Juridische problemen omtrent de dood:

I. Vaststelling van het overlijden

- Geen wettelijk criterium: men neemt aan dat bij definitieve afwezigheid van elke hersenwerking een persoon dood is
- Indien de dood wordt vastgesteld met het oog op transplantatie, moet de vaststelling gebeuren door 3 geneesheren die niets met de transplantatie te maken hebben

II. Recht om rustig te sterven

- Interventie in het stervensproces
 - o Onaantastbaarheid van het sterfbed: het recht om ongestoord te sterven
 - o Therapeutische hardnekkigheid = alle ingrepen waardoor het stervensproces kunstmatig wordt verlengd
- Euthanasie (geregeld bij de wet van 28 mei 2002)
= het opzettelijk levensbeëindigend handelen door een andere dan de betrokkene op diens verzoek, geldt voor:
 - Terminale patiënten
 - Patiënten die zich in een uitzichtloze situatie bevinden van aanhoudend en ondraaglijk lijden zowel fysiek en psychisch, en ongeneeslijk zijn
 - Valt onder de strafrechtelijke kwalificatie van doding en doodslag (SW ART392-393), behalve onder deze cumulatieve voorwaarden:
 - De euthanasie wordt toegepast door een arts
 - Er gaat een vrijwillig, overwogen en herhaald verzoek aan vooraf in schriftelijke vorm, door een meerderjarige, handelingsbekwame persoon of ontvoogde minderjarige
 - Er is sprake van een medisch uitzichtloze toestand van aanhoudend fysiek of psychisch lijden dat ongeneeslijk lijkt
 - De naleving van alle voorwaarde en procedures
 - Euthanasie is geen mensenrecht (zaak Diana Pretty voor het EHRM)
 - Een arts kan niet verplicht worden tot medewerking aan euthanasie
- Medische handelingen zonder oogmerk om te doden
 - Wanneer de dood tot gevolg treed
 - Toedienen van pijnbestrijdingsmiddelen
 - Zinloze of onverantwoorde medische ingrepen
 - Kunstmatig in leven houden
 - Het recht om een medische behandeling te weigeren

III. Rechtsstatuut van het lijk

- Lijkschouwing of autopsie
= een onderzoek door een gespecialiseerd geneesheer met als doel bepaalde vaststellingen te doen m.b.t. het overlijden in naam van het strafrechtelijk onderzoek en civielrechtelijk bewijs of rechtens bij zeer jonge kinderen
- Afstand van het lijk
= de wilsbeschikking van de overledene waarin hij verklaart zijn lichaam af te staan aan een universiteit of wetenschappelijk onderzoekscentrum
- Het wegnemen van organen voor transplantatie
= Positief stelsel: na het overleden mag bij iedereen organen worden weggenomen behalve in geval van verzet ingeschreven in het bevolkingsregister of bij overlijden wegens ongeken- de oorzaak
= De anonimiteit van de donor moet gewaarborgd blijven

IV. Formaliteiten bij het overleden BW ART77 e.v.

- Aangifteverplichting van het overlijden bij de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats van het overlijden met het oog op het opmaken van de overlijdensakte

B. Onzekerheid nopens het bestaan

I. Afwezige

= degene die opgehouden heeft te verschijnen waar hij zijn woonplaats of verblijfplaats had en van wie men geen nieuws heeft ontvangen zodat men niet weet of hij leeft of dood is

- Indien men gedurende meer dan 3 maanden geen nieuws heeft ontvangen kan de vrederechter het vermoeden van afwezigheid vaststellen, die duidt dan ook een gerechtelijk bewindvoerder aan die belast wordt met het beheer van de goederen van die persoon BW ART112
- Wanneer er 5 jaar verlopen zijn sinds het vonnis van vermoeden van afwezigheid, kan de familierechtbank een verklaring van afwezigheid uitspreken, deze staat gelijk met het overlijden BW ART118

II. Vermiste

= degene van wie men redelijkerwijze weet dat hij dood is maar van wie men het lijk niet kan terugvinden

- In dergelijke gevallen kan men een gerechtelijke procedure voeren om het overlijden te doen vaststellen (bij familierechtbank) GERW ART1383 e.v.

III. Eenvoudig niet-aanwezige

= degene die men niet aantreft in zijn woonplaats terwijl men met zekerheid weet dat hij nog in leven is (geen bijzondere rechtsgevolgen)

Afdeling 2. Biotechnologie en het recht

Lichaam en recht

Persoon kan niet over zijn lichaam beschikken zoals hij over zijn goederen kan. Maar vanaf 20ste en 21ste eeuw waren er belangrijke ontwikkelingen die zich vertaalden naar het recht

Medische vooruitgang

- Er zijn hierdoor problemen ontstaan rond
 - Mogelijk (her)gebruik van organen en/of substanties van menselijke oorsprong, hierdoor ontstond de wetgeving orgaantransplantatie en substantie
 - Verhoogde noodzaak om nieuwe technieken en behandelingen te testen op mensen, nieuwe wet om proeven te doen op mensen
 - Mogelijkheid om in te grijpen in het probleem van de menselijke onvruchtbaarheid, nieuwe wetgeving tot bescherming van het menselijke embryo

Verhoogde zeggenschap over het eigen lichaam

- Dit werd in het recht zichtbaar gemaakt
 - Nieuwe wetgeving rond abortus en euthanasie
 - Ontstaan wetgeving tatoeages en piercings

Zorg voor de patiënten

- Rechten van de patiënt, pijnbestrijding en maatregelen bij overlijden van zeer jonge kinderen
 - Maar ontwikkelde juridische structuren moeilijk toegankelijk en niet samenhangend

Afdeling 3: Persoonlijkheidsrechten

= rechten die rechtstreeks met de persoonlijkheid van de mens verbonden zijn en die ertoe strekken de mens met betrekking tot de fysieke, psychologische en morele bestanddelen van zijn persoonlijkheid rechtsbescherming te bieden, zijn onveranderlijk en niet vatbaar voor verjaring

- Zijn niet in geld waardeerbaar of verhandelbaar maar schendingen ervan kunnen soms wel aanleiding geven tot schadevergoeding ervan

Privacy

Is afkomstig uit het Amerikaans recht

A. Ontwikkeling grondrecht

Gerealiseerd door de rechtspraak van het EHRM en van de Belgische rechter, er zijn 5 niveaus:

I. Afgeschermd leven

- Het verbod binnen te dringen in het afgeschermd leven en een zekere bescherming voor handelingen in het openbaar gesteld

II. Omgang met anderen

- O.a. de transmissie- en communicatiebescherming

III. Zelfbeschikking

- Bepaald niveau van zelfbeschikking kan ook onder privacy vallen

IV. Informationele privacy

- De regeling van de verwerking van de persoonsgegevens

V. Geautomatiseerde besluitvorming

- Elke burger heeft het recht zich te verzetten tegen het feit dat op hem een besluit wordt toegepast dat tot stand is gekomen op grond van een geautomatiseerde gegevensverwerking

B. Verwerking persoonsgegevens

I. Kader

- Vanaf 8 december 1992 werd een kaderwet hieromtrent ingevoerd, vanaf 25 mei 2018 vervangen door een nieuw Europees beschermingskader

II. Toepassingsgebied

- Persoonsgegevens worden in de wet niet omschreven naar hun inhoud maar naar de mogelijkheid om ze aan een bepaald fysiek persoon te kunnen koppelen

III. Grondbeginselen

- Erkenning van de ‘informationele zelfbeschikking’
 - Niemand mag persoonsgegevens verwerken van een andere persoon zonder de toestemming van het datasubject
- Proportionaliteit van de verwerking
- Bijzonder beschermde gegevens
 - Zeer gevoelige gegevens, medische gegevens en gerechtelijke gegevens mogen niet worden verwerkt
- Rechten datasubject
- Aanmeldingsplicht
 - Bij de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (CBPL)

C. Communicatiebescherming

België beschikt over één van de strengste beschermingsregimes m.b.t. de bescherming van de communicatie en telecommunicatie

Het is volstrekt verboden de inhoud van gesprekken waaraan men niet deelneemt, te onderscheppen met behulp van enig toestel tijdens de transmissie SW ART314bis

Zelfdeterminering

A. Begrip

Het beginsel van zelfdeterminering: het rechtssubject bepaalt zelf zijn geestelijke ontwikkeling alsmede zijn lichamelijkeheid

B. Geestesontplooiing

De Grondwet voorziet basisvrijheden die deze ontplooiing moeten mogelijk maken (vrije meningsuiting, persvrijheid, godsdienstvrijheid enz.) en de strafwet voorziet bestraffing n.a.v. het gebruik van deze verschillende vrijheden

In een aantal gevallen beperkt:

- Minderjarigen: ouders hebben plicht tot opvoeding
- Geestesdeficiënten: in instellingen verzorgd
- Opgesloten personen: Gevangenisreglement regelt aantal tussenkomsten

Ingewikkelde juridische aangelegenheid omwille van vele ad hoc-regelingen

C. Lichamelijkeheid

I. Probleem

- Het rechtssubject kan niet beschouwd worden als eigenaar van zijn eigen lichaam: hij kan met zijn lichaam niet doen wat hij wilt

II. Medische contracten

= overeenkomsten waardoor een geneesheer de fysieke integriteit mag aantasten met het oog op een medische behandeling

- Geldig gelet op het doel dat met de ingreep wordt nagestreefd, de toelating moet uitdrukkelijk zijn
- Niemand kan worden gedwongen een medische ingreep of behandeling te ondergaan, het weigeren van de toestemming door de ouders voor een medische ingreep of behandeling van hun kind uit religieuze of filosofische overtuiging kan door de familie- of jeugdrechter getoetst worden

III. Medische experimenten

- Wettelijke regeling sinds 2004 (maar al sinds WOII uitgevoerd)

IV. Sportcontracten

- Het toebrengen van binnen de sportgrenzen aanvaard leed is geen misdrijf

V. Organen en substanties

- Substanties van menselijke oorsprong die vlot regenereren en nauwelijks relaties vertonen met het menselijk lichaam (haar, nagels...) mogen vrij verkocht worden
- Substanties van menselijke oorsprong die persoonlijkheid van het menselijk wezen verbonden zijn, mogen kosteloos afgestaan worden aan niet-winstgevende instellingen of academische ziekenhuizen die ze voor therapeutische doeleinden kunnen aanwenden (bloed, huid en sperma)
- Organen mogen enkel weggenomen worden voor therapeutische doeleinden (nooit een winst oogmerk tot doel), onderworpen aan deze cumulatieve voorwaarden bij een levende donor:
 - o De donor is minstens 18 jaar oud (tenzij dit geen ernstig nadeel heeft voor de minderjarige en de receptor een broer of zus is)
 - o De donor feitelijk in staat is om zijn wil te uiten
 - o De donor vooraf heeft toegestemd in de wegneming
 - o De wegneming kan geen ernstige gevolgen teweegbrengen voor de donor
 - o De wegneming heeft geen betrekking op organen die niet regenereren
 - o De wegneming werd voorafgegaan door een pluridisciplinair overleg

Menselijk geslacht

Ieder mens is ofwel van het mannelijk geslacht ofwel van het vrouwelijk geslacht: indien bij de geboorte het geslacht onduidelijk is, kan het later worden vermeld in de geboorteakte; het geslacht wordt bepaald door morfologische kenmerken bij de geboorte

Bij transseksualiteit stemt de genderidentiteit niet overeen met het fysieke en wil de persoon overgaan naar het gevoelde geslacht

Wet van 25 juni 2017:

- Hervorming van regelingen inzake transgenders: mogelijkheid tot geslachtsregistratiewijziging bij de ambtenaar van de burgerlijke stand (onherroepelijk karakter)

Hoofdstuk II: De mens en zijn identificatie

Afdeling 1: Identificatie en registratie van burgers

Identificatie en registratie

De inwoners hun identiteit vastleggen op een wijze dat elk individu kan worden onderscheiden van een ander: in België worden deze primaire identificatiegegevens in de wet opgesomd en wordt er een openbare dienst ingericht om deze gegevens op een bindende wijze vast te leggen

In beginsel:

- Wordt van deze primaire gegevens een openbare akte gemaakt door een openbare ambtenaar
- Is elke persoon verplicht tot het laten opstellen van die akte
- Kunnen die gegevens alleen bewezen worden door het voorleggen van de desbetreffende akte
- Zijn deze gegevens onveranderlijk en kunnen correcties alleen door de rechter worden bevolen

Dit systeem van registratie is toevertrouwd aan de burgerlijke stand (georganiseerd op het niveau van de gemeente), de ambtenaar van de burgerlijke stand is de burgemeester (het college van burgemeester en schepenen kan hiertoe een schepenen aanduiden), de akten worden ingeschreven in registers BW ART40

Verplicht zijn de registers voor de:

- Geboorteakten
- Akten van aangiften van voorgenomen huwelijken
- Huwelijksakten
- Nationaliteitsakten
- Akten van overlijden

De gemeente beschikt over de mogelijkheid registers te houden voor andere akten

Informatie

Naast de registratiefunctie bestaat er ook behoefte aan een informatiesysteem waarvoor allerlei doeleinden op minder formele wijze al de gegevens van de burger worden samengebracht, dit wordt waargenomen door de bevolkingsdienst, dit dossier verhuist mee met de inwoners

Eind jaren '70: gestart met het Rijksregister (familienaam, 1 voornaam, geografische woonplaats)

Authenticatie

= de vraag of een persoon, die zich identificeert, wel degelijk die persoon is die hij beweert te zijn

In een pre-informatiewereld:

- Pragmatisch opgelost door bijvoorbeeld een persoonlijke kennis of een foto op een document

In een virtuele wereld:

- Elektronische handtekening (gelijk aan een handgeschreven handtekening) + invoering elektronische identiteitskaart die elke Belg moet hebben

Afdeling 2: Naam

De naam = het woord of de woorden waarmee een persoon wordt aangeduid

Civilrechtelijke betekenis: de persoon onderscheidt zich hierdoor van andere individuen uit de maatschappij

Publiekrechtelijk belang: ieder individu kan worden geïdentificeerd bij de bestuurlijke instanties en bij het gerecht

Soorten

A. Familiennaam

Sinds 2014: principe van de keuzevrijheid (voordien patrilineairenaamsoverdracht): BW ART335

- Wanneer de afstamming van het kind ten aanzien van de beide ouders tegelijkertijd komt vast te staan:
 - Naam van de moeder
 - Naam van de vader
 - Dubbele naam samengesteld uit hun twee namen in de door hen gekozen volgorde
- In geval van onenigheid: dubbele naam (in alfabetische volgorde)
- Om de eenheid binnen het gezin te garanderen, moet de naam die wordt toegekend aan het eerste gemeenschappelijke kind, ook aan de nadien geboren gemeenschappelijke kinderen worden toegekend
- Indien de afstamming alleen langs moederszijde vaststaat: de naam van de moeder (idem voor vader)
- Indien de afstamming van het kind achtereenvolgens wordt gevestigd, blijft de naam in beginsel ongewijzigd

Indien vondeling: naam toegekend door de ambtenaar van de burgerlijke stand (twee of meer voornamen waarvan een tot familiennaam zal dienen) BW ART58

- Idem voor adoptie

Het huwelijk heeft geen invloed op de familiennaam van de echtgenoten (wel de mogelijkheid om de naam van de andere partner te gebruiken)

B. Voornaam

Minstens 1 voornaam is verplicht (meerdere is toegelaten)

Mag niet belachelijk zijn of tot verwarring leiden

Wordt gegeven in de akte van geboorte door de persoon die met de aangifte belast is BW ART57

Ook mogelijk om een doodgeboren kind een naam te geven

C. Adellijke titels

Door de Koning verleend, geen voordelen aan verbonden

E. Pseudoniem

= de verzonnen naam die iemand voor zichzelf kiest om zijn ware identiteit te verbergen (komen vaak voor in kunstmilieus en kloosters)

F. Handelsnaam

= een naam waaronder iemand een handelsbedrijvigheid uitoefent

Rechtskarakter

De familie- en de voornaam maken deel uit van de staat van de persoon: zoals alle elementen van staat raakt de naam de openbare orde (niet deelbaar, niet verhandelbaar en niet vatbaar voor verjaring) → persoonlijkheidsrecht met absoluut karakter in de aard van het eigendomsrecht

Naamsverandering

Openbare orde verzet zich tegen naamsverandering tenzij in volgende gevallen

- Hatelijke of ontorende naam
- Verwarrende naam
- Volledig gedemodeerde naam
- Onuitsprekelijke naam
- Belachelijke naam

Naamsverbetering

Veronderstelt dat een fout werd gemaakt bij het geven van een naam, vergissing kan worden rechtgezet door vonnis van de rechtbank van eerste aanleg = vordering tot naamsverbetering GERW ART1383-1385

Identificatie bij twijfel

Twee attesten:

- De akte van bekendheid
- De akte van leven

Bevoegdheid van een notaris of vrederechter om dergelijke akten te verlenen

Afdeling 3: Woonplaats

Woon- en verblijfplaats

A. Woonplaats (domicilie)

= de plaats waar de persoon zijn hoofdverblijf heeft, hij wordt geacht op deze plaats aanwezig te zijn voor het uitoefenen van zijn rechten en het nakomen zijn verplichtingen alhoewel hij er in feite misschien niet bestendig verblijft, de plaats waar men ingeschreven is in het bevolkingsregister BW ART102

Hier kan men aangesproken worden door zijn schuldeisers of betaald kan worden door zijn schuldenaars

Dit verblijf moet enkelvoudig zijn (onmogelijk om op twee plaatsen tegelijk aanwezig te zijn)

B. Verblijfplaats

= de plaats waar men in feite duurzaam vertoeft, niet met het inzicht om daar zijn rechten uit te oefenen en zijn verplichtingen na te komen

Kan meervoudig zijn (gerechtelijke verblijfplaats, echtelijke verblijfplaats, voornaamste gezinswoning)

Soorten

A. Verplichte of wettelijke woonplaats

= de woonplaats die door wet wordt aangewezen aan zekere categorieën van personen: voor het leven een verleend ambt aanvaard, niet-ontvoogde minderjarigen...

B. Gekozen woonplaats

= een fictieve woonplaats: de betrokken persoon bevindt er zich doorgaans niet, door een eenzijdige wilsuiting gevestigd voor een welbepaalde rechtshandeling → geen betrekking op het geheel van de rechten en verplichtingen van de betrokken persoon maar wel op de uitvoering van bepaalde rechtshandelingen

C. Bijzondere woonplaats

Eerder van administratief recht dan burgerlijk recht (woonplaats voor maatschappelijke dienstverlening, kieswoonplaats)

Afdeling 4: nationaliteit

= de band tussen een persoon en de staat waartoe hij behoort zodat hij onderdaan wordt van die staat

Aan het bezit van een bepaalde nationaliteit zijn verschillende rechten en verplichtingen verbonden

Vreemdelingen genieten alle aan Belgen verleende burgerlijke rechten, behoudens de uitzonderingen in de wet gesteld BW ART11

Nationaliteit is bepalend voor de toepassing van de wetten m.b.t. de staat van de persoon (meerderjarigheid, voorwaarden om te huwen, naam enz.)

Verwerven of verkrijgen van de Belgische nationaliteit kan op 2 wijzen gebeuren:

- Door toekenning: zonder dat de betrokkene erom verzoekt (afstamming of geboorte in België)
- Door verkrijging: door vrijwillige handeling van de belanghebbende

Vreemdelingen

= al wie niet bewijst dat hij de Belgische nationaliteit bezit

Heeft een persoon meerdere nationaliteiten, waarvan een de Belgische is, dan wordt in België alleen met de Belgische nationaliteit rekening gehouden

Afdeling 5: Burgerlijke stand

De staat van een persoon is samengesteld uit een reeks van feiten en hoedanigheden (afstamming, huwelijk...) die de wet in acht neemt om er bepaalde rechtsgevolgen aan vast te knopen, dit is openbaar

- akten van de burgerlijke stand ingevoerd die worden opgenomen in de registers van de burgerlijke stand die in elke gemeente worden gehouden door een daartoe aangestelde ambtenaar van de burgerlijke stand

Ambtenaar van de burgerlijke stand

A. Wie?

Van rechtswege: de burgemeester de gemeente

Maar het college kan een ander lid van het college van burgemeester en schepenen aanwijzen om het ambt waar te nemen

B. Territoriale bevoegdheid

Het grondgebied van zijn gemeente

C. Materiële bevoegdheid

- Het opmaken van de akten van de burgerlijke stand en het verlenen van authenticiteit van deze akten
- De vaststelling van de geboorte en het overlijden BW ART55&77
- Het ontvangen van de huwelijksaangifte en het sluiten van de huwelijken BW ART63
- De bewaring van de registers van de burgerlijke stand
- De overschrijving en het aanbrengen van kanttekeningen, die in de registers van de burgerlijke stand moeten geschieden overeenkomstig de wet of krachtens uitspraak van de rechter
- De aflevering van uittreksels en van afschriften BW ART45

Akten van de burgerlijke stand

= een authentieke akte, bestemd tot het bewijs van een rechtsfeit of een rechtshandeling, heeft voorrang boven de werkelijkheid

Registers

= de boeken die door de ambtenaar van de burgerlijke stand worden bijgehouden en waarin de akten van de burgerlijke stand worden opgetekend, de grote steden hebben naast de verplichte registers (akten van geboorte, huwelijksaangifte, akten van huwelijk, akten van overlijden, nationaliteitsakten) verschillende aanvullende registers (vonnissen en arresten, echtscheidingen...)

- Deze zijn openbaar → eenieder kan zonder een reden te moeten opgeven, zich uittreksels en afschriften uit de registers laten afleveren

Hoofdstuk III: Rechtspersonen

Afdeling 1: Rechtspersonen van publiekrecht

Onder publiekrechtelijke rechtspersonen verstaat men traditionele overheden, alsook alle rechtspersonen die door deze overheden in het leven geroepen zijn voor zover ze belast zijn met een overheidstaak en beschikken over eenzijdige bindende beslissingsbevoegdheden. Het zijn alle rechtspersonen die belast zijn met een openbare dienst, ze hebben een taak van algemeen belang waarvan de overheid oordeelt dat de vervulling essentieel is. Kenmerken:

- De veranderlijkheid
- De continuïteit
- De gelijkheid

Rechtspersonen van internationaal publiekrecht

Niet alleen nationaal maar ook internationaal kan men over rechtspersoonlijkheid beschikken. De belangrijkste subjecten van internationaal publiekrecht zijn staten en intergouvernementele organisaties ze hebben dus internationale rechtspersoonlijkheid en ze zijn de maker van het internationale recht.

Rechtspersonen van internationaal publiekrecht zijn drager van rechten en plichten onder internationaal recht en kunne zelfstandig optreden om deze rechten veilig te stellen. Zij kunnen overeenkomsten sluiten met elkaar – verdragen – of met rechtspersonen van nationaal publiek- en privaatrecht, aansprakelijkheid oplopen en in rechtszaken betrokken zijn.

Afdeling 2: Rechtspersonen van privaatrecht

Privaatrechtelijke rechtspersonen = entiteiten die door het privaat initiatief zijn tot stand gekomen en worden gehandhaafd, staan niet onder het rechtstreeks gezag van de overheid

Verenigingen en stichtingen

A. Overzicht

Men heeft het over verenigingen als twee of meer personen zich verzamelen om een samenwerking op te zetten om een gezamenlijk doel te bereiken. Verenigingen hebben niet tot doel om de winst die ze eventueel maken aan hun leden uit te keren: de winst is bedoeld voor het doel dat in de statuten staat geschreven, dit doel mag niet economisch van aard zijn.

- Evenwaardig partnerschap
- Leden streven collectief belang na
- Oprichting sluiten leden overeenkomst af

B. Vereniging zonder winstoogmerk

Een VZW (vereniging zonder winstoogmerk) = een rechtspersoon van privaatrecht die sociale, filantropische, culturele of religieuze doelstellingen nastreeft

D. Stichting

Private stichting: wel winstgevende handelsactiviteiten ontplooiën, als het ware doel een vermogen rechtspersoonlijkheid verlenen (geen leden)

Stichting van openbaar nut: gericht op de verwezenlijking van een werk van filantropische, levensbeschouwelijke, religieuze, wetenschappelijke of culturele aard (bij authentieke akte)

Vennootschappen

Begeeft zich in groep op de markt en bundelen inspanningen samen, deze samenwerking geeft men vorm door onder te brengen in een vennootschap. Hierdoor krijgt men een stabiele basis. De inhoud van de overeenkomst kan zo sterk ingrijpen op de relaties tussen de samenwerkende individuen dat een nieuwe entiteit ontstaat = vennootschap krijgt rechtspersoonlijkheid

➔ Opgeliet: vennootschap kan ook door rechtshandeling van 1 persoon worden opgericht

Vennootschap versus rechtspersoon

- Rechtspersoonlijkheid niet bij elke vennootschap terug te vinden
 - o Vennootschappen zonder rechtspersoonlijkheid zijn slechts een overeenkomst, het is dus geen juridische entiteit die zich als persoon in het rechtsverkeer kan begeven

Vennootschap met rechtspersoonlijkheid

- Hebben net als mens een eigen naam, nationaliteit, domicilie en vermogen
- Omdat de vennootschap zich als persoon begeeft in het rechtsverkeer moeten andere deelnemers van het rechtsverkeer hiervan op de hoogte zijn
 - o Verkrijgen van rechtspersoonlijkheid onderworpen aan bekendmakingsplicht

Strafbaarheid

- Ook rechtspersonen kunnen gestraft worden
 - o Sluit niet uit dat natuurlijke persoon voor hetzelfde misdrijf kan worden gestraft

Hoofdstuk IV: De mens en zijn gezin

Afdeling 1: Huwelijk

1. Sociaal fenomeen

Samenleven

- Het gezin wordt dikwijls de hoeksteen van de maatschappij genoemd: de wettelijke orde ondersteunt en beschermt het gezin → geïnstitutionaliseerd: het huwelijk (toegekende voordelen en erkend als enige samenlevingsvorm)

Institutionalisering

- Aantal uitgewerkte regelen m.b.t. het statuut van de gehuwden (hoeveel personen, voorwaarden om te mogen huwen enz.) verschilt van cultuur tot cultuur maar verschilt ook binnen eenzelfde maatschappij in de geschiedenis (hangt af van religie, de economie, ethische factoren...)

2. Juridisch fenomeen

In de huidige Belgische rechtsorde:

- Het huwelijk = een duurzame vereniging van twee personen die door een vormelijke overeenkomst toetreden tot de instelling huwelijk

A. Vormelijke overeenkomst

Het huwelijke komt niet louter tot stand door consensus van de partijen maar is medeafhankelijk van de naleving van pleegvormen

Door het vormelijk karakter onderscheidt het zich van het eenvoudig concubinaat (feitelijk samenwonen) want dat is een min of meer duurzame feitelijke verhouding van twee personen, zonder enige juridische vormgeving

B. Doel

Het stichten van een levensgemeenschap waar twee personen als koppel willen samenleven (onderscheidt zich van andere kortstondige verhoudingen)

Schijnhuwelijk = een huwelijk dat gesloten wordt met een andere bedoeling dan het stichten van een duurzame levensgemeenschap, is volstrekt nietig

- Het huwelijk dat door minstens 1 van de echtgenoten louter wordt aangegaan om een verblijfsvergunning te krijgen (enige geregelde vorm van schijnhuwelijk) BW ART146bis
- De ambtenaar van de burgerlijke stand heeft de mogelijkheid te weigeren een schijnhuwelijk te voltrekken tenzij zij sinds geruime tijd samenwonen en een behandeling voor medisch begeleide voorplanting zijn gestart BW ART167
- Het sluiten van een schijnhuwelijk is strafbaar (in Vreemdelingenwet)

C. Instelling

De inhoud van de verbintenis kan niet vrij door de partijen geregeld worden en niet vrij verbroken worden: de wet regelt alle gevolgen ten opzichte van de gehuwden zelf en van hun kinderen

D. Grondrecht

Een fundamenteel recht in het EVRM maar enkel erkenning tussen personen van verschillend geslacht

- Vanaf begin jaren 1960: het huwelijk is zijn hoeksteenfunctie kwijtgeraakt
- Afstammingswet van 31 maart 1987: de regeling van de vaststelling van de afstamming volledig losgemaakt van de huwelijk
- In 1998: invoering van het 'wettelijk samenwonen'
- In 2003: invoering van het homohuwelijk → procreatieve (voorplanting) functie van het huwelijk volledig weggevalen

5. Huwelijksvoorwaarden

Grond- en vormvoorwaarden

Wordt geregeld door de wet van het personeel statuut

- Doel: de vrijheid tot huwen te garanderen en de partijen te attenderen op de vertrekkende gevolgen van het huwelijk, bepaalt door de plaats waar het huwelijk gesloten wordt (lex fori)
→ wanneer een Belg in het buitenland huwt moet hij de vormvereisten van dat land naleven

A. Grondvoorwaarden

Positieve vereisten:

I. Twee personen

- Kan tussen personen van verschillend geslacht en tussen personen van hetzelfde geslacht

II. Huwbare leeftijd

- Minimum 18 jaar maar om gewichtige redenen (bv. zwangerschap) kan door de familierechtbank toestemming gegeven worden, alleen in dit geval dienen de ouders hun instemming tot het huwelijk te geven BW ART144&145

III. Toestemming

= de wil van beide echtgenoten om met elkaar te huwen (persoonlijke aangelegenheid) BW ART75&146

- Afwezigheid van toestemming = wanneer de uitgedrukte wil in werkelijkheid geen toestemming inhield (krankzinnigheid, zware dronkenschap...) → nietig verklaard
- Wilsgebreken (zorgt voor de nietigverklaring):
 - o Kwaadwillig bedrog
 - o Dwaling
 - o Geweld

Negatieve vereisten:

IV. Vorig huwelijk

- Verboden om een tweede huwelijk aan te gaan voor de ontbinding van het eerste BW ART147
- Een conflict tussen een huwelijk en een wettelijke samenwoningsovereenkomst kan niet bestaan: de wettelijke samenwoning van rechtswege wordt beëindigd in geval van huwelijk

V. Bloed- en aanverwantschap

- Bloedverwantschap
 - o Verboden in een aantal gevallen van bloedverwantschap om bloedschendige verhoudingen en bloedschendige afstamming te vermijden
 - In recht opgaande en neerdalende lijn verboden BW ART161
 - In de zijlijn verboden (broers, zussen) BW ART162
 - In de zijlijn tussen oom en nicht/neef, tante en neef/nicht maar Koning kan dit om gewichtige redenen opheffen BW ART163&164
- Aanverwantschap
 - o Verboden in rechte opgaande en neerdalende lijn (schoonouder kan niet huwen met zijn schoonkind en stiefouder kan niet huwen met stiefkind) maar na de ontbinding van het huwelijk dat de aanverwantschap deed ontstaan (na overlijden of echtscheiding) kan aan de Koning worden gevraagd om dit verbod op te heffen

VI. Verzet

= een rechtshandeling waarbij bepaalde personen aan de ambtenaar van de burgerlijke stand laten weten dat ze zich verzetten tegen een voorgenomen huwelijk maar is in 2009 afgeschaft

B. Vormvoorwaarden

I. Voor het huwelijk:

- Eerst de 14de dag na de akte van aangifte (door de wetgever opgemaakt in de woon- of verblijfplaats van één van de aanstaande echtgenoten) mag het huwelijk gesloten worden, de aangifte is geldig voor 6 maand

II. Bij het sluiten van het huwelijk:

- Het huwelijk wordt gesloten in het openbaar, in aanwezigheid van de aanstaande echtgenoten en ten overstaan van de bevoegde ambtenaar van burgerlijke stand van de gemeente waar één van de echtgenoten zijn woon- of verblijfplaats heeft, in beginsel in het gemeentehuis maar de gemeenteraad kan een andere openbare (neutrale) plaats aanduiden
- De mogelijkheid om een beroep te doen op hoogstens 4 getuigen BW ART75
- De akte van huwelijk wordt opgemaakt (= het enige toegelaten bewijs van het huwelijk)
- De wet kent geen rechtsgevolgen toe aan het huwelijk dat in België enkel voor de bedienaar van de eredienst wordt gesloten, de wet verbiedt de bedienaren van de eredienst een godsdienstig huwelijk te sluiten voor het burgerlijk huwelijk GW ART21&SW ART267

Sanctionering bij niet-naleving voorwaarden

A. Vernietigende huwelijksbeletselen

Begrip

- Nietigheidsgronden veronderstellen overtreding van één van de huwelijksvoorwaarden → rechter verklaart bestaand huwelijk nietig = het huwelijk wordt geacht nooit bestaan te hebben

Soorten

- Absolute ↔ relatieve nietigheden: verschil ligt niet in de gevolgen maar bij relatieve nietigheden kunnen slechts beperkt aantal personen de nietigheid opheffen

Niet van rechtswege

- De nietigheid moet steeds voor de rechtbank gevraagd worden en door een rechter uitgesproken worden

Gevolgen

- Terugwerkende kracht: het huwelijk wordt geacht nooit bestaand te hebben tenzij bij een putatief of vermeend huwelijk BW ART201&202

Absolute nietigheidsgronden

- Kan door alle belanghebbenden worden ingeroepen
 - Wettelijke onvolwassenheid
 - Ontbreken van toestemming in hoofde van één of beide echtgenoten
 - Bigamie, bloedschande, simulatie, clandestiniteit en onbevoegdheid van de ambtenaar van de burgerlijke stand
 - Schijnhuwelijk en gedwongen huwelijk

Relatieve nietigheidsgronden

- Kan door de betrokkene worden ingeroepen: dwaling omtrent de persoon in hoofde van één of beide echtgenoten

B. Verbiedende huwelijksbeletselen

Als gevolg dat huwelijk niet mag worden gesloten, als het toch wordt gesloten dan is het huwelijk geldig maar loopt de verantwoordelijke ambtenaar een tuchtsanctie op

De beletselen: het gemis aan de vereiste publiciteit en het ontbreken van de vereiste documenten

6. Gevolgen van het huwelijk

Algemeen

Primair huwelijksstelsel

- Aspecten m.b.t de persoon van de gehuwden en hun goederen BW ART212-224

Secundair huwelijksstelsel

- De gevolgen t.a.v. het niet-fundamenteel vermogensstatuut kunnen grotendeels door de aanstaande echtgenoten zelf worden vastgelegd bij het huwelijkscontract BW ART1387-1474

Gevolgen t.a.v. de persoon

A. Juridische gelijkheid

Civilrechtelijke gelijkheid van de echtgenoten

B. Vrijheid

De vrijheid om alleen, zonder inmenging van de andere partner te handelen

- Naam
 - o Hoewel elk van de echtgenoten zijn familienaam behoudt, mogen ze zich, ingevolge aloude gewoonte, van de naam van de partner bedienen
- Woonplaats
 - o Ieder van de echtgenoten bepaalt vrij zijn woonplaats, beide echtgenoten moeten wel de echtelijke verblijfplaats betrekken
- Nationaliteit
 - o Ieder van de echtgenoten behoudt in principe zijn nationaliteit

C. Wederzijdse huwelijksverplichtingen

I. Samenwonen

- De echtelijke verblijfplaats wordt door de beide echtgenoten in onderlinge overeenstemming vastgesteld, bij gebreke van overeenstemming tussen de echtgenoten doet de familierechtbank een uitspraak in het belang van het gezin

II. Getrouwheid

- Uitsluitend recht op elkaars lichamelijke liefdeblijken

III. Hulp

- Ze moeten elkaar al het nodige verschaffen, creatie van materiële solidariteit
- De hulpverplichting moet uitgevoerd worden in de echtelijke verblijfplaats, als dit onmogelijk is wordt de verplichting uitgevoerd via de betaling van een onderhoudsuitkering

IV. Bijdrage in de huwelijkslasten

- Huwelijkslasten = alle kosten van het huwelijks- en gezinsleven (zowel materieel als geestelijk)
- Iedere echtgenoot moet naar zijn mogelijkheden bijdragen in de lasten van het huwelijk (niet noodzakelijk financieel, ook in nature)

V. Bijstand

- De morele steun en affectie van de ene echtgenoot jegens de andere (bv. de zieke echtgenoot verzorgen)

D. Sanctionering bij niet-naleving wederzijdse huwelijksverplichtingen

I. Echtscheiding

- De niet-nakoming kan bewijs leveren van de onherstelbare ontwrichting van het huwelijk

II. Alimentatie

- Bij verzuim van de verplichting tot hulpverlening kan de mede-echtgenoot een uitkering tot levensonderhoud vorderen bij de familierechtbank, er zijn strafrechtelijke sancties op het niet-betalen van alimentatie (verlating van familie)

III. Dringende en voorlopige maatregelen

- Wanneer één van de echtgenoten zijn plicht verzuimt of de verstandhouding tussen hen ernstig is verstoord, kan de andere echtgenoot zich tot de familierechtbank wenden zodat die magistraat dringende en voorlopige maatregelen omtrent de persoon, goederen en kinderen (haast onbeperkte macht hierover) BW ART223

IV. Delegatie of sammendelegatie

- De familierechtbank kan de verzoekende echtgenoot machtigen om met uitsluiting van de in gebreke gebleven echtgenoot zijn inkomsten te ontvangen BW ART221

Gevolgen t.a.v. de goederen

A. Vrije inzet diensten

Ieder van de echtgenoten is vrij om een beroep uit te oefenen zonder de instemming van de andere echtgenoot (ook niet-lucratieve taken zoals voogd, bestuurslid van een vereniging enz.)

B. Vrij ontvangst inkomsten

Iedere echtgenoot ontvangt zijn inkomsten alleen, bij voorrang dient de echtgenoot zijn inkomsten te besteden aan zijn bijdrage in de lasten van het huwelijk

C. Vrijheid bankverrichtingen

Iedere echtgenoot kan zonder de instemming van de andere, op zijn naam gelijk welke rekening openen en eveneens een kluis huren bij een bank. De bank moet deze opening (niet de verrichtingen) aan de andere echtgenoot ter kennis brengen

D. Hoofdelijkheid voor huishoudelijke schulden

Iedere schuld die door een van de echtgenoten wordt aangegaan ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen verbindt de andere echtgenoot hoofdelijk BW ART222

= een logisch gevolg van de juridische gelijkheid van de echtgenoten

E. Bescherming gezinswoning

De ene echtgenoot kan niet zonder de instemming van de andere beschikken over de rechten die hij bezit op het onroerend goed (zelfs zijn eigen goed) dat het gezin tot voornaamste woning dient, ook niet met een hypotheek bezwaren

Indien de voornaamste gezinswoning gehuurd is, dan bezitten beide echtgenoten een gelijk en onverdeeld recht op de huur (zelfs indien het huurcontract door een persoon was aangegaan) BW ART215

F. Vertegenwoordiging

Gerechtelijke vertegenwoordiging

- Wanneer één van de echtgenoten in de onmogelijkheid verkeert zijn wil te kennen te geven en de andere zich tot de rechter wendt

Conventionele vertegenwoordiging

- Wanneer een echtgenoot tijdens het huwelijk aan de andere echtgenoot een algemene of bijzondere last geeft om hem te vertegenwoordigen in de uitoefening van de bevoegdheden uit het huwelijksvermogensstelsel, deze lastgeving kan ten allen tijde herroepen worden BW ART119

7. Dood en echtscheiding

Ontbinding

- Slechts mogelijk door ofwel de dood van één van de echtgenoten ofwel door een vonnis dat de echtscheiding uitspreekt BW ART227

Overlijden

- De langstlevende echtgenoot verkrijgt de staat van weduwe of weduwnaar

Echtscheiding

A. Juridische betekenis

De echtscheiding = de ontbinding van het huwelijk op grond van een vonnis

! Om te huwen is er geen rechtelijke tussenkomst nodig maar voor de ontbinding ervan wel, dit is om het huwelijk te beschermen maar toont zo wel dat het BW de echtscheiding als een kwaad aanziet

B. Echtscheiding na onherstelbare ontwrichting

I. Begrip

- Wanneer de voortzetting (of hervatting) van het samenleven volstrekt onmogelijk is geworden, niet de schuld vormt het criterium maar de maatschappelijke werkelijkheid

II. Vormen:

- Door beide echtgenoten gezamenlijk aangevraagd
- Door 1 partij aangevraagd
- Echtscheiding met bewijs van onherstelbare ontwrichting (bv. overspel)

III. Rechtspleging

- De familierechtbank moet de partijen inlichten over de mogelijkheid om hun geschil te beslechten via verzoening, bemiddeling of elke andere vorm van minnelijke oplossing van conflicten
- De familierechtbank spreekt de echtscheiding uit en bekrachtigt de eventuele akkoorden die tussen de partijen werden gesloten, het vonnis moet tussen partijen betekend worden om gevolgen te ressorteren

IV. Voorlopige maatregelen

- Voorlopige maatregelen door de familierechtbank die betrekking hebben op de persoon, het levensonderhoud en de goederen van de partijen en eventuele kinderen
- Op 2 wijzen:
 - De familierechtbank kan de overeenstemming tussen de echtgenoten homologeren in een akkoordvonnis. Indien er geen (volledig) akkoord bereikt wordt, dan verwijst de familierechtbank op verzoek van één van de partijen de echtgenoten naar haar eerste nuttige zitting over de voorlopige maatregelen
 - De familierechtbank kan kennisnemen van een vordering tot het bekomen van voorlopige maatregelen op verzoek van beide echtgenoten of één van hen, of op verzoek van de procureur des Konings

V. Gevolgen

- Het huwelijk wordt ontbonden (kunnen hertrouwen, erfrecht vervalt, elkaars naam mogen ze niet meer gebruiken enz.)
- Alimentatie: de partijen zijn vrij herin overeenkomsten te sluiten, als er geen akkoord komt dan geldt de regel dat enkel de behoeftige echtgenoot aanspraak kan maken op alimentatie
- Indien minderjarige kinderen: het gezag over de personen en het beheer van de goederen van die kinderen worden in beginsel door beide ouders gezamenlijk uitgeoefend (co-ouderschap) maar in het belang van het kind kan de rechter hiervan afwijken
- Alle huwelijksvoordelen gaan teloor tenzij de gewezen echtgenoten anders zijn overeengekomen
- Het bestaande goederenstelsel wordt beëindigd

C. Echtscheiding door onderlinge toestemming

I. Begrip

- De onderlinge en volgehouden wilsuiking, uitgedrukt op de wijze en onder de voorwaarden die de wet bepaalt vormt hier de grondslag tot de echtscheiding

II. Voorwaarden

- Geen materiële voorwaarden

III. Procedure

- De partijen dienen voorafgaande overeenkomsten op te maken omtrent:
 - o Hun wederzijdse rechten m.b.t. goederen en schulden
 - o Henzelf en hun kinderen
- De echtgenoten dienen in beginsel eenmaal gezamenlijk en persoonlijk voor de familierechtbank van hun keuze te verschijnen om hun wil tot echtscheiding te kennen te geven. Indien de echtgenoten reeds meer dan 6 maanden feitelijk gescheiden leven, zijn ze niet verplicht om daar te verschijnen maar de familierechtbank kan evenwel de persoonlijke verschijning bevelen.

IV. Gevolgen

- Beheerst door de regelingsakte en de familierechtelijke overeenkomst.
- In zeer uitzonderlijke gevallen kan de rechter nog een correctie aanbrengen.
- Na de echtscheiding kan er niets meer gewijzigd worden aan de overeenkomsten tenzij in onderling overleg

Afdeling 2: Andere samenlevingsvormen dan huwelijk

Wettelijke samenwoning ingevoerd in 2000 BW ART177 e.v.

Wettelijke samenwoning

A. Instelling

- Door instellen wettelijk samenwonen heeft de wetgever gemeend tegemoet te komen aan bepaalde problemen

B. Voorwaarden

- De partijen moeten instemmen
- Met meer dan 2 personen is niet toegestaan
- Geen van beiden mag verbonden zijn door een huwelijk of een eerdere wettelijke samenwoning
- De partijen moeten handelingsbekwaam zijn

Vormvoorwaarde: de partijen moeten een schriftelijke verklaring van wettelijke samenwoning afleggen bij de ambtenaar van de burgerlijke stand, deze verklaring wordt vermeld in het bevolkingsregister

C. Gevolgen

I. Wederzijdse rechten en verplichtingen

- De bescherming van de gezinswoning en de inboedel BW ART215
- Samenwonenden draagt naar evenredigheid bij in de lasten van de samenleving BW ART221
- Elk van de samenwonenden is hoofdelijk gebonden gehouden tot de schulden die de andere heeft gemaakt ten behoeve van het samenleven en de kinderen

II. Andere gevolgen

- Elk van de partners is eigenaar van de aanwezige goederen voor zover hij zijn eigendom kan bewijzen, indien dit niet te bewijzen valt, worden de goederen geacht onverdeeld te zijn

III. Sancties

- Bevoegdheid van de familierechtbank

D. Einde

Veel eenvoudiger dan het beëindigen van een huwelijk: er wordt een akte overhandigd aan de ambtenaar van de burgerlijke stand

Schijnwettelijke samenwoning en gedwongen wettelijke samenwoning

Vormen een absolute grond tot nietigheid van de wettelijke samenwoning

Feitelijke samenwoning

= de levensgemeenschap van 2 personen zonder de vormen voor het aangaan van het huwelijk of de wettelijke samenleving na te leven (in BW niet geregeld)

Afdeling 3: Afstamming

1. Problematiek en evolutie

Afstamming = de band tussen bepaalde personen en hun afstammelingen inzonderheid tussen ouders en kinderen

Ten aanzien van de ouders: vaderschap en moederschap, ten aanzien van de kinderen: afstamming van vaders- of moederskant

Een bloedband die door de wet wordt erkend en waaraan gevolgen worden gehecht: rechten en verplichtingen (onderhoud, onderwijs enz.)

Langzamerhand is het begrip afstamming verruimd:

- Genetische ouders = de ouders die het genetisch materiaal hebben geleverd
- Uteriene moeder = de moeder die de zwangerschap doormaakt en het kind baart (hoeft niet de genetische moeder te zijn)
- Coïtale ouders = de ouders die het kind verwekt hebben via 'klassieke geslachtsgemeenschap', dit zijn dan ook de genetische ouders en de moeder is de uteriene moeder
- Sociale ouder of zorgouder = de man of de vrouw die een kind als hun kind opvoeden zonder dat ze de biologische ouder zijn
- Juridische ouder = de man of de vrouw die door de rechtsorde wordt aangewezen als vader/moeder (meemoeder)

2. Biologische afstamming

Hervorming van 31 maart 1987

- Voor de hervorming van 1987: onderscheid tussen wettige (= kinderen verwekt binnen het huwelijk van hun vader en moeder) en onwettige kinderen (= de andere kinderen) met de daaraan verbonden discriminatoire behandeling van onwettige kinderen → zeer discriminerend

Marckx-arrest

- 1979: Europees Hof voor de Recht van de Mens heeft Belgische Staat veroordeeld omdat dit strijdig was met de mensenrechten (pas 8 jaar later wetgeving aangepast)

Vaststelling van de afstamming

A. Vaststelling moederschap

Het criterium van de bevalling: de bevallen vrouw is juridisch de moeder van het kind, van haar wordt geen enkele handeling van erkenning vereist

Het genetisch materiaal komt niet in aanmerking voor de moederschapsbepaling

Indien een vrouw van mening is dat zij onterecht als bevallende vrouw is vermeld, kan zij met alle rechtsmiddelen bewijzen dat zij de moeder niet is door betwisting van moederschap binnen het jaar dat het leugenachtig karakter van de afstamming is vastgesteld

Indien het kind geen moeder heeft, gerechtelijk onderzoek naar de moeder mogelijk BW ART314

B. Vaststelling meemoederschap

Een kind kan naast zijn moeder een 'meemoeder' hebben i.p.v. een vader

C. Vaststelling vaderschap

Geval I: bevallen vrouw is gehuwd

- De echtgenoot van de vrouw is de vader van het kind: kinderen geboren tijdens het huwelijk of binnen de 300 dagen na het einde van het huwelijk hebben de echtgenoot als vader (vastgesteld zonder enige tussenkomst van wie dan ook) BW ART315
- Geldt niet voor kinderen geboren tijdens het huwelijk wanneer de echtgenoten reeds meer dan 300 bezig waren met de voorbereiding van de echtscheiding tenzij zij bij de geboorte een gemeenschappelijke verklaring hebben afgelegd waaruit blijkt dat zij het wettelijk vermoeden van vaderschap toch uitwerking willen laten hebben BW ART316bis
- Mogelijkheid om het vaderschap te betwisten indien wordt bewezen dat de echtgenoot niet de biologische vader is BW ART318

Geval II: vader en moeder zijn ongehuwd

- De vaderlijke afstamming kan vastgelegd worden door een uitdrukkelijke wilsverklaring van de vader: de erkenning BW ART319&327
- De vader kan het kind nochtans niet erkennen indien door de erkenning bloedschande zou blijken BW ART325

Geval III: vader gehuwd en moeder ongehuwd

- Erkenning van het kind = de bekentenis van overspel, deze erkenning moet er kennis worden gebracht aan de echtgenote BW ART319bis

Geval IV: moeder gehuwd met andere man dan vader

- Ten aanzien van het kind kunnen niet meer dan 2 afstammingsbanden uitwerking hebben BW ART329
- Indien het kind wordt erkend door meer dan 1 persoon van hetzelfde geslacht, heeft alleen de eerste erkenning gevolg (uitzondering geldt bij meemoederschap)
- Gecombineerde vordering die kan worden ingesteld door de vermeende vader: betwisting van het vaderschap van de echtgenoot van de bevallen vrouw + erkenning van het kind door de vermeende vader ART318,5

Erkenning

Een erkenning = een rechtshandeling uitgaande van een man of van een vrouw die een kind aanwijst als zijn kind en waarvoor het vaderschap en/of het moederschap juridisch wordt vastgesteld, door een onbekwame is dit rechtsgeldig en de erkenning van een verwerkt (nog niet geboren) kind is eveneens mogelijk

Moet gebeuren voor de ambtenaar van de burgerlijke stand in de geboorteakte of in een afzonderlijke akte voor de notaris

Voorwaarden:

- De geldige toestemming van de erkenner
- De toestemming van het erkende kind:
 - Indien meerderjarig of ontvoegd: vooraf toestemming
 - Indien tussen 12 jaar en 18 jaar oud: zowel het kind als de ouder van het kind toestemming geven
 - Indien jonger dan 12 jaar: de ouder moet toestemming geven

Verboden indien bloedschande zou vastgesteld worden BW ART321

Betwisting (binnen strikte vervalttermijnen):

- Op grond van het ontbreken van een genetische band tussen de erkenner en het erkende kind
- Op grond van een wilsgebrek in hoofde van de erkenner, hetzij wegens niet-naleving van een wettelijke bepaling

Onderzoek naar vaderschap (mee)moederschap

Mogelijk wanneer de afstamming noch van rechtswege tot stand kwam, noch via erkenning werd vastgelegd

3. Adoptie

Instelling

- De adoptie (of fictieve afstamming) = de vorm van afstamming o.b.v. een vonnis waardoor het ouderschap wordt gecreëerd

Motieven

= adoptie moet steeds gegrond zijn op wettige redenen

- Oorspronkelijk bedoeld om kinderloze echtparen een erfgenaam te bezorgen
- Later kind zo jong mogelijk adopteren om het te kunnen opvoeden in het gezin
- Onwettige kinderen een statuut van wettig kind te bezorgen
- Kind van 1 van de partners uit vroegere relatie in nieuwe relatie op te nemen

= adoptie moet steeds

- In het hoger belang van het kind
- Met eerbied voor diens fundamentele rechten

Geheel nieuwe wetgeving

- Noodzakelijk om Belgische wetgeving overeen te stemmen met verdrag van den Haag
- Eigenlijke adoptierecht en de beoordeling van de adoptiegeschiktheid behoort tot bevoegdheid van de federale overheid
 - o De voorbereiding, de machtiging tussen de partijen, het adopteren en de nazorg behoren tot de bevoegdheid van de gemeenschappen

Enkele kenmerken

- Voor de wetswijziging was adoptie contract
- Adoptanten moeten geschikt verklaard worden
- De geadopteerde moet toestemmen vanaf zijn 12jaar
- Personen van hetzelfde geslacht kunnen sinds 2006 adopteren = homoadoptie
- Geadopteerde krijgt de naam van de adoptant, ook voornaam kan men wijzigen
- Biologische ouders kunnen verklaring van adopteerbaarheid opstellen vanaf 2 maanden

4. Artificiële afstamming

Artificiële afstamming = de filiatie ten gevolge van een technische ingreep om bevruchting en/of geboorte tot stand te brengen

Medisch begeleide voortplanting

- Sinds 2007 een wettelijke regeling

Kunstmatige inseminatie

- De vrouw is op kunstmatige wijze bevrucht met het semen van een man
 - Homologe inseminatie: indien vrouw geïnsemineerd wordt met het semen van haar eigen man
 - Heterologe inseminatie: indien vrouw geïnsemineerd wordt met donorsemen

In-vitrobevruchting (IVF)

- Een eikel wordt bij de vrouw weggenomen en in een proefbuis bevrucht met het semen van de eigen man of van een donor, na de bevruchting wordt de bevruchte eikel teruggeplaatst
- Tot de 45^e verjaardag van de vrouw

Embryotransfer (eiceldonatie)

- Een donormoeder levert een eikel die bij de vrouw wordt ingeplant en bevrucht

Draagmoederschap

- Een vrouw (de draagmoeder) brengt kind ter wereld voor andere persoon (de vraagmoeder)
- Dit is wettelijk niet geregeld want de draagmoeder is en blijft de juridische moeder

Klonen

- De Belgische wet verbiedt het reproductief klonen

5. Gevolgen van de afstamming

Alle kinderen gelijk

- Elk kind heeft alle voordelen die krachtens de wet verbonden zijn aan de afstamming
- Indien kind verwekt buiten huwelijk heeft wetgever sanctie uitgewerkt tegen ontrouwe echtgenoot: erkenning kind buiten huwelijk impliceert overspel
 - Onschuldige echtgenoot hoeft niet per se tot echtscheiding overgaan, wetgever heeft namelijk sancties uitgewerkt
 - Erkenner verliest alle voordelen die bij het huwelijkscontract zijn toegekend
 - Erkenner verliest alle in het huwelijkscontract vervatte schenkingen
 - Onschuldige echtgenoot kan de schuldige uitsluiten uit zijn erfenis, mits behoud van het vruchtgebruik van de gezinswoning

Toegekende rechtsgevolgen aan de afstamming

- Het kind krijgt de naam, woonplaats en nationaliteit van de ouder
- Het kind heeft volwaardig erfrecht
- Het kind is te allen tijde respect verschuldigd aan zijn ouders en vice versa
- Het kind heeft recht op en de plicht tot steunverlening
- Het ouderlijk gezag wordt ingericht

Hoofdstuk V: De onbekwame mens

Afdeling 1: Genots- en handelingsbekwaamheid

Rechtspersoonlijkheid drukt zich uit in staat, bekwaamheid en in het vermogen van het rechtssubject

A. Genotsbekwaamheid of rechtsbekwaamheid

De mogelijkheid van een rechtssubject tot het 'hebben' van rechten en plichten

In beginsel is deze van de fysieke persoon volledig

B. Handelingsbekwaamheid

De juridische toestand van een rechtssubject waardoor het de bevoegdheid heeft zelf effectief alle rechten uit te oefenen waarvan het titularis is

Veronderstelt noodzakelijk de genotsbekwaamheid van die rechten

Iemand die rechten heeft maar ze zelf niet mag uitoefenen, is handelingsonbekwaam en het bestuur over zijn persoon en/of vermogen wordt door iemand anders waargenomen (de bewindvoerder)

Handelingsbekwaamheid is de regel, handelingsonbekwaamheid de uitzondering

Fysieke personen

Elke mens is handelingsbekwaam: de persoon kan zelf de rechten uitoefenen die hij bezit behoudens de uitzonderingen die de wet stelt

Enkel de wet kan een handelingsonbekwaamheid inrichten, dit impliceert 2 aspecten:

- De door de wet ingerichte onbekwaamheden raken als instelling de openbare orde
- Rechtssubjecten die bekwaam zijn, kunnen zelf geen rechtstelsel (zelfs tijdelijk) ontwikkelen waardoor zij hun bekwaamheid verliezen

Doel van het inrichten van deze handelingsonbekwaamheid: de bescherming van de onbekwame ofwel de bescherming van de schuldeisers

Rechtspersonen

Rechtspersonen beschikken alleen over de rechten die gelet op het specialiteitsbeginsel verantwoord zijn

Afdeling 2: Statuut van de minderjarige

1. Principe

Leeftijd

Een persoon wordt meerderjarig de dag van zijn achttiende verjaardag op het uur waarop hij werd geboren

Complexiteit

Minderjarigen nemen bijzondere complexe rechtspositie in

- Principiële handelingsonbekwaamheid, opgevangen door een inrichting van een gezag over de minderjarige

Invalshoeken

I. Strafrechtelijke aansprakelijkheid

- Een minderjarige kan in beginsel niet worden gestraft bij afwezigheid van strafrechtelijk toerekenbare schuld
- De jeugdrechter kan wel alle gepaste jeugddelinquentiemaatregelen nemen
- Zeer uitzonderlijk kan de jeugdrechter van mening zijn dat een minderjarige (ouder dan 16) wel als een volwassene voor de strafrechter mag worden gebracht (“uit handen geven”)

II. Onrechtmatige daad van een minderjarige

- Een minderjarige is aansprakelijk voor de door hem veroorzaakte schade zodra hij een onderscheid kan maken tussen goed en fout gedrag en een inschatting kan maken van de gevolgen van zijn daden (rond de leeftijd van 7 jaar)

III. Contractuele aansprakelijkheid

- De niet-ontvoogde minderjarige is in beginsel absoluut, algemeen en volledig handelingsonbekwaam
- De ontvoogde minderjarige is gedeeltelijk en bijzonder handelingsbekwaam

2. Niet-ontvoogde minderjarige

A. Handelingsonbekwaamheid

Regel

- Een minderjarige is in beginsel absoluut, algemeen en volledig handelingsonbekwaam: hijzelf kan geen contracten sluiten, noch beslissen wat er met zijn persoon gebeurt → vader, (mee)moeder of voogd nemen de beslissing.

Bewindvoering

- Minderjarigen zijn handelingsonbekwaam → de wetgever stelt een bewindvoerder aan over hun persoon en goederen

3 vormen:

- Ouderlijk gezag: zolang beide ouders niet overleden zijn of in de voortdurende onmogelijkheid verkeren om het ouderlijk gezag uit te oefenen
- Voogdij: indien beide ouders overleden zijn of in de onmogelijkheid het ouderlijk gezag uit te oefenen
- Curator: indien de minderjarige is ontvoogd

Nuancering

- Rekening houdend met statuut van de minderjarige

I. Natuurlijke en wettelijke onbekwaamheid

- Natuurlijke onbekwaamheid onder de 7 jaar (infantes) dus zij kunnen geen rechtshandelingen uitvoeren → volstrekte nietigheid (tegenover handelingen van een 17-jarige zijn relatief nietig)

II. Persoonlijk niet-vermogensrechtelijk optreden

- Een aantal handelingen van persoonlijke aard kan de minderjarige wel verrichten: een kind erkennen, toestemmen om erkend te worden, toestemmen in orgaantransplantatie en adoptie, zelf het ouderlijk gezag uitoefenen enz.
- De onbekwaamheid geldt evenmin m.b.t. de uitoefening van de grondrechten (VB: *keuze van geloofsbelijdenis*) behalve in zoverre de uitoefening ervan zich veruitwendigt door het stellen van rechtshandelingen

III. Vermogensrechtelijke handelingen

- De wetgever heeft voor een aantal gevallen een uitzonderingen gemaakt zodat de minderjarige binnen deze uitzonderingen bepaalde rechtshandelingen kan stellen + de maatschappelijke druk die een aantal uitzonderingen rechtvaardigt
- Men aanvaardt dat de minderjarige aan het maatschappelijk leven participeert door het sluiten van onmiddellijk aflopende contracten, voor zover, gelet op de omstandigheden, dit optreden van de minderjarige met de maatschappelijke gewoontes overeenkomt

Sanctieregeling

- Indien de minderjarige handelingen heeft gesteld die enkel de voogd of de ouders mochten stellen kan alleen de minderjarige of zijn vertegenwoordiger de nietigheid wegens onbekwaamheid instellen in geval van benadeling, de medecontractant van de minderjarige kan zich nooit beroepen op de handelingsonbekwaamheid van de minderjarige BW ART1125lid2
- Indien de minderjarige handelingen heeft gesteld die de voogd of ouders enkel mochten stellen me bijzondere machtiging van de vrederechter dan kan de nietigheid zelfs zonder benadeling gevorderd worden BW ART1125lid2
- Het gaat over relatieve nietigheid: alleen de minderjarige of zijn vertegenwoordiger kan de nietigheid vorderen en niet de tegenpartij
- De gestelde handelingen zijn in beginsel vatbaar voor bevestiging en de vordering verjaart na 10 jaar BW ART1304lid1

B. Ouderlijk gezag

Inrichting en doel

- Het ouderlijk gezag = de natuurlijke bewindvoering van de ouders over de persoon en het vermogen van hun minderjarig kind, dit is doelgericht en doelgebonden: het doel is het welbegrepen belang van het kind

Uitoefening

- Indien beide ouders samenleven, oefenen ze samen het ouderlijk gezag uit (betwistingen tussen de ouders komen voor de familierechtbank)
- Indien de afstamming slechts vastgesteld is langs de kant van 1 ouder dan wordt het ouderlijk gezag uitgeoefend door die ouder (ook wanneer 1 ouder overleden is)
- Wanneer de ouders niet meer samenleven, oefenen zij het ouderlijk gezag gezamenlijk uit (co-ouderschap) en dient de rechter de mogelijkheid van een gelijkmatig verdeelde huisvesting te onderzoeken indien minstens 1 ouder hierom verzoekt (co-verblijfschap) BW ART374,2

Over de persoon

- Een kind onder het gezag van zijn ouders blijft tot aan zijn meerderjarigheid of ontvoogding, indien de ouders samenleven oefenen zij het gezag gezamenlijk uit BW ART372&373
- De ouders zijn verplicht tot levensonderhoud verstrekken (= al het nodige ter beschikking stellen voor een menswaardig bestaan: huisvesting, voeding en kledij) naar evenredigheid van hun middelen, ook na de minderjarigheid op voorwaarde dat het kind behoeftig is
- De ouders staan in voor de opvoeding van hun kinderen (= het verschaffen van de lichamelijke, de geestelijke en zedelijke vorming nodig om als volwassene in het maatschappelijk leven te kunnen functioneren) en de schade te vergoeden die hun minderjarige kinderen veroorzaken bij derden BW
- Ouders staan in voor opleiding van het kind, dit stopt niet noodzakelijk bij meerderjarigheid
- Tuchtigingsrecht: binnen een aanvaard opvoedingsproject kunnen de ouders door het tuchtigingsrecht gehoorzaamheid afdwingen, geweld kan enkel worden toegestaan indien het in omvang beperkt is en positief kan worden ingekaderd in een opvoedingsproject (VB: *tik op de vingers*)

Over de goederen

I. Vertegenwoordiging

- De minderjarige kan in beginsel zelf niet optreden in rechtshandelingen die hem aanbelangen, hij wordt vertegenwoordigd door zijn ouders.
- Indien een minderjarige iemand voor de rechtbank wilt dagvaarden, wordt de dagvaarding uitgebracht in zijn naam door zijn ouders

II. Bestuur

- De ouders hebben het bestuur van de goederen van hun minderjarige kinderen, dit bestuur impliceert het beheren van de goederen: de ouders kunnen alle handelingen alleen verrichten (voor de handelingen waarvoor de voogd de bijzondere machtiging van de vrederechter nodig heeft, is ook voor de ouders de machtiging van de vrederechter vereist) BW ART376-379

III. Genotsrecht

- De ouders krijgen het wettelijke genotsrecht: ze krijgen de opbrengst van de goederen van hun kinderen (met uitzondering van de opbrengsten van arbeid, hetgene dat geschonken werd onder uitdrukkelijke voorwaarde dat de ouders er geen genot van hebben, de inkomsten van goederen van het kind ten aanzien van wie de ouders onwaardig zijn om te erven en de inkomsten uit nalatenschappen die aan het kind toekomen door plaatsvervulling wegens onwaardigheid van de ouders)
- De lasten van dit genotsrecht: het verstrekken van onderhoud, opvoeding en opleiding

IV. Verantwoording

- De ouders zijn rekening en verantwoording verschuldigd m.b.t. het bestuur over de eigendommen van het kind, over de opbrengsten moeten zij alleen verantwoording afleggen wanneer het om opbrengsten gaat waarvan de ouders het genot niet hebben BW ART379

Omgangsrecht met derden

- De grootouders en andere personen die aantonen dat ze een bijzondere affectieve band hebben met de kinderen, kunnen aanspraak maken op het recht van persoonlijk contact met het kind BW

Controle op het ouderlijk gezag

- Het is aan de rechter om te toetsen of de ouders deze bevoegdheid gebruiken in het welbegrepen belang van hun kinderen BW ART379lid2

C. Voogdij

Functie

- Complexe juridische organisatie, waarbij de wet aan een aantal personen en instellingen de taak opdraagt om in te staan voor een minderjarige, die geen enkele ouder meer heeft

Ontstaan en openvallen

- Ontstaat indien beide ouders overleden zijn, wettelijk onbekend zijn, inde voortdurende onmogelijkheid zijn om het ouderlijk gezag uit te oefenen of wilsonbekwaam zijn
- Openvallen indien tijdens een bestaande voogdij een van de voogdijorganen moet worden vervangen, valt deze voogdijfunctie open en dient de vrederechter dit weer in te vullen

Organen van de voogdij

- Vrederechter
- De territoriaal bevoegde vrederechter is deze van de woonplaats van de minderjarige op ogenblik van het openvallen van de voogdij, deze voogdijwoonplaats in onveranderlijk

3. Ontvoogde minderjarige

Ontvoogding

- Rechtshandeling waardoor de minderjarige een bepaalde handelingsbekwaamheid verkrijgt, hij kan zelf voor zijn persoon zorgen en deels zijn vermogen besturen

Procedure

- Ofwel van rechtswege ofwel gerechtelijk, de minderjarige moet minstens 15jaar zijn
 - Van rechtswege door het huwelijk van de minderjarige
 - Gerechtelijk in alle andere gevallen
- Geen criteria, dus familierechter moet zich laten leiden door het belang van de minderjarige

Rechtsstatuur van de ontvoogde

- De ontvoogde minderjarige is meester over zijn persoon
- Enkele beperkingen
 - Hij kan niet huwen of geadopteerd worden zonder toestemming van zijn ouders

Afdeling 3. Geestesgebreken

Rechtssituatie

Geestesgebreken hebben zonder twijfel implicaties voor de rechtshandeling die worden gesteld door de betrokkene. Bij uitwerking goede beschermregeling oog hebben voor de maatschappelijke componenten

- Aandacht besteed aan het belang van de geestesdeficiëntie zelf
- Rekening houden met rechtmatige belangen van derden in rechtsverkeer met die persoon
- Bescherming van de maatschappij niet uit het oog verliezen

Soorten maatregelen

- Bewindsmaatregelen
 - o Doel: handelingsbekwaamheid aan betrokkene geheel of gedeeltelijk te ontnemen
- Verplegingsmaatregelen
 - o Bescherming van de persoon van de geestesdeficiëntie: opneming in een inrichting,...
 - o Onrechtstreekse invloed op hun handelingsbekwaamheid
- Strafmaatregelen
 - o Bij misdrijf: internering in het belang van de maatschappij ter vervanging van straf
 - o Indirecte invloed op de handelingsbekwaamheid

Strafmaatregelen

Misdrijf gepleegd door persoon die niet aansprakelijk kan worden gesteld voor zijn daden, kan hem ook geen straf worden opgelegd

Kans dat men feiten opnieuw zou plegen, kan de rechter een interneringsmaatregel opleggen in zoverre de betrokkene op het ogenblik van berechting nog aan een geestesstoornis lijdt

- Ogenblik van de feiten lijdt aan geestesstoornis maar op ogenblik van berechting niet meer dan moet de rechter de betrokkene vrijspreken

De internering is een veiligheidsmaatregel, de kamer voor de bescherming van de maatschappij oordeelt over de duur van de internering en de uitvoeringsmodaliteiten

Hoofdstuk VI: De mens en familiaal vermogen

Afdeling 1: Huwelijksvermogensstelsel

- Primair huwelijksvermogensrecht: de fundamentele regels die het vermogensstatuut voor elk huwelijk bepalen BW ART212-224
- Secundair huwelijksvermogensrecht: hoofzakelijk wetsbepalingen van aanvullende aard of van aanvullend recht, partijen hebben hier de vrijheid bij het huwelijkscontract

Het huwelijksvermogensrecht beheerst het statuut van de huwelijksvermogens van de echtgenoten, hun rechten en verplichtingen m.b.t. die vermogens en hun verhoudingen ten opzichte van derden

Als de partijen voor het aangaan van het huwelijk geen huwelijkscontract gesloten dan is het wettelijk stelsel op hen van toepassing, zo niet is het gesloten contract van toepassing

1. Wettelijk stelsel

Het wettelijk stelsel = een door de wet uitgewerkt huwelijksvermogensstelsel dat tot gevolg heeft dat er een gemeenschap van aanwinsten wordt opgebouwd rond 3 vermogens: het eigen vermogen van elk van de echtgenoten en het gemeenschappelijk vermogen

Dit stelsel treedt rechtens in werking in alle gevallen waarin de aanstaande echtgenoten geen huwelijkscontract hebben gesloten en vult eventueel een gesloten huwelijkscontract aan

Samenstelling van de vermogens

Elk vermogen omvat baten en lasten en heeft dus een actief- en een passiefzijde

A. Gemeenschappelijk vermogen

Actiefzijde: al datgene wat de echtgenoten tijdens het huwelijk verdienen hebben (alle inkomsten uit arbeid en beleggingen BW ART1405)

Passiefzijde: schulden van de gemeenschap: schulden die de echtgenoten samen hebben gemaakt aangevuld met de schulden in het belang van het gezin en de kosten om de gemeenschappelijke inkomsten te verzekeren

B. Eigen vermogen

Actiefzijde: al de goederen die de echtgenoten hadden voor het huwelijk, die ze tijdens het huwelijk om niet verwerven, de goederen door wederbelegging verkregen en de goederen eigen door persoonlijke aard (kledij,...)

Passiefzijde: de schulden van de echtgenoten die voor of na het huwelijk werden aangegaan voor een van de echtgenoten zonder enig voordeel voor de gemeenschap

C. Problemen

I. Zakelijke subrogatie

- Toewijzing van het eigendomsrecht van de goederen tussen eigen en gemeenschappelijke goederen wordt beïnvloed door het beginsel van de 'zakelijke subrogatie'
 - o De gewone zakelijke subrogatie: een vergoeding die in de plaats komt van een goed
 - o De belegging en de wederbelegging: zo noemt men het aankopen van een goed met eigen gelden

III. Schuldeisers

- *Eigen schulden*: kunnen principieel slechts verhaald worden op het eigen vermogen van de echtgenoten BW ART1409
- *Gemeenschappelijke schulden*: kunnen verhaald worden op het eigen en gemeenschappelijk vermogen BW ART1414

Bestuur van de vermogens

Alle bevoegdheden van genot, beheer en beschikking BW ART1415

A. Eigen vermogen

Iedere echtgenoot bestuurt zijn eigen vermogen alleen BW ART1425

Bescherming van de voornaamste gezinswoning en het aldaar aanwezig gezinshuisraad

B. Gemeenschap

I. Hoofdregel BW ART1416

- Elke echtgenoot kan onafhankelijk optreden van de andere, de niet optredende echtgenoot is gebonden door de handelingen van de andere echtgenoot
- Deze regel is van toepassing voor alle daden van dagelijks bestuur (boodschappen doen,...) en vrij algemeen ook alle verrichtingen m.b.t. de roerende goederen
- Deze regel is residuair (= het is van toepassing in alle gevallen waarin geen ander bestuurstype is opgelegd)

II. Uitzondering

- Alleenbestuur (of privaat of exclusief bestuur) door een van de echtgenoten
 - o De ontvangst van de eigen inkomsten
 - o Het aanschaffen van goederen in zoverre dit verantwoord is voor de uitoefening van een beroep
 - o De noodzakelijke bestuurshandelingen bij het uitoefenen van een eigen beroep
 - o De geld- en effectenrekeningen die werden geopend en de gehuurde safes
- Gezamenlijk bestuur (of cumulatief bestuur)
 - o De onroerende goederen
 - o Afbetalingscontracten
 - o Beschikkingen om niet tijdens het leven

Ontbinding van het wettelijk stelsel BW ART1427

- Door het overlijden van één van de echtgenoten
- Door echtscheiding
- Overgang naar een nieuw stelsel
- Door gerechtelijke scheiding van goederen
 - o een procedure voor de rechtbank waarbij één van de gehuwden de ontbinding van het bestaande huwelijksstelsel vraagt (kan niet worden gevorderd door de schuldeisers)
 - o Vereist dat uit de wanorde in de zaken van de andere echtgenoot, uit zijn slecht bestuur of de verkwisting van zijn inkomen (gokverslaving,...), blijkt dat de instandhouding van het stelsel de belangen van de eisende echtgenoot in gevaar brengt BW ART1470
 - o De beslissing moet gepubliceerd worden in het Belgisch Staatsblad BW ART173

2. Huwelijkscontract

Het huwelijkscontract = de vormelijke overeenkomst tussen aanstaande echtgenoten waarbij zij zelf overgaan tot regeling van de gevolgen hun huwelijk ten aanzien van hun goederen en geldelijke belangen, tijdens het huwelijk en de ontbinding ervan

Geldigheid

A. Algemene vereisten

Mag niet strijdig zijn met de openbare orde, de goede zeden en de regels van het primair huwelijksstelsel, voogdij, ouderlijk gezag en de wettelijke erfopvolging

B. Ongeldige bedingen

Indien een huwelijk ongeldige bedingen bevat, is heel het huwelijkscontract nietig op voorwaarde dat deze clausules een essentieel onderdeel van het huwelijkscontract uitmaken, zo niet valt enkel het verboden beding weg als nietig BW ART1390

C. Vormvereisten

Moet worden opgemaakt bij notariële akte

De naleving van alle vormvereisten is noodzakelijk opdat het contract zou tot stand komen

D. Inwerkingtreding

Treedt enkel in werking op het ogenblik dat het huwelijk gesloten is BW ART1391

Publiciteit

- In de akte van het huwelijk
- In de registers van de hypotheekbewaarder dient overschrijving te gebeuren van het huwelijkscontract dat onroerende zakelijke rechten overdraagt
- Voor handelaars moet de notaris een afschrift van het contract zenden naar de Kruispuntbank van Ondernemingen

Al deze publiciteitsmiddelen zullen worden opgeheven en vervangen door de inschrijving in het centraal huwelijksovereenkomstenregister

Soortgelijke regeling bij het wijzigen van het huwelijksvermogensstelsel

Veranderlijkheid

A. Wijzigingen voor het huwelijk

Huwelijksovereenkomsten mogen gewijzigd worden mits de tegenwoordigheid en gelijktijdige toestemming van allen die erbij partij zijn geweest, ook van hen die bijstand hebben verleend (vb. ouders van een minderjarige die gaat huwen)

B. Wijzigingen na het huwelijk

Mogelijkheid tot wijzigen van huwelijksvermogensstelsel en zelfs een ander stelsel aannemen, er zijn geen beperkingen BW ART1394-1397

I. Grondvereisten

- Beide echtgenoten moeten akkoord gaan, wijzigingen mogen geen afbreuk doen aan de belangen van het gezin of van de kinderen of aan die van derden, de echtgenoten moeten hun wederzijdse rechten regelen en een boedelbeschrijving laten opmaken

II. Vormvereisten

- Wijzigingen dienen vastgesteld te worden bij notariële akte en publiciteit is voorgeschreven in het Belgisch Staatsblad

III. Inwerkingtreding van de gevolgen

- Vanaf de datum van de akte

Gekozen stelsel

A. Keuzevrijheid

Aanstaande echtgenoten hebben volledige keuzevrijheid voor een wettelijk of een ander stelsel

B. Bedongen gemeenschap

Een gemeenschappelijk stelsel dat identiek is of afwijkt van het wettelijk stelsel, de regels i.v.m. het bestuur van het gemeenschappelijk bestuur blijven van toepassing

Indien het huwelijkscontract betrekking heeft op de wijziging van de samenstelling van het gemeenschappelijk vermogen, kan het gaan om een uitbreiding of een beperking van het gemeenschappelijk vermogen

Wanneer het gaat over bedingen van ongelijke verdeling, zijn er ook verschillende mogelijkheden:

- Het toekennen van een recht op vooruitneming door een voorafname van geld of goederen
- Een ongelijke verdeling bij de ontbinding d.w.z. afwijken van de regel van gelijke delen (zelfs toegestaan om de gehele gemeenschap toe te bedelen aan de langstlevende)
- Een overnamebeding ten behoeve van de langstlevende tegen schattingsprijs

C. Scheiding van goederen

In dit geval 2 vermogens: dat van elk van de echtgenoten

Iedere echtgenoot heeft bestuursbevoegdheden over de eigen goederen

Iedere echtgenoot moet bijdragen in de lasten van het huwelijk waarvoor zij normaal hoofdelijk gehouden zijn

Afdeling 2. Familiale steunverplichting

Steun is de wettelijke verplichting om volgens het eigen vermogen bepaalde behoeftige familieleden te helpen. Steun is steeds een wederkerige verplichting, in beginsel voldaan worden in natura, anders bij wijze van geldsom dan spreekt men van alimentatie

Tussen echtgenoten bestaat de steunverplichting zowel tijdens het huwelijk als na het overlijden. Tussen bloedverwanten in rechte lijn bestaat een onbeperkte en wederkerige steunverplichting. In de zijlijn bestaat er geen steunverplichting.

Afdeling 3: Erfrecht

Algemeen

De juridische persoonlijkheid van een burger houdt op te bestaan bij zijn verleden. De nodige maatregelen dienen te worden genomen te voorkomen dat het vermogen van de overledene onbeheerd en zonder eigenaar zou achterblijven

Erfrecht = het geheel van de normen die de overdracht van het vermogen regelen

Modellen

- Zuiver individualistisch (volledig vrij)
 - o De erflater kan een testament maken en behoudens enkele uitzonderingen hebben de bepalingen van het testament voorrang op het wettelijk erfrecht
- De nalatenschap gaat rechtens naar de familie (familiaal)
 - o Het voorbehouden gedeelte = het gedeelte van de nalatenschap dat de wetgever voorbehoudt voor bepaalde erfgenamen en waaraan de erflater niets kan veranderen
- De nalatenschap gaat in beginsel naar de gemeenschap om opnieuw verdeeld te worden (sociale wijze)
 - o De erfbelastingen: elke nalatenschap wordt gedeeld: een deel voor de rechthebbende en een deel voor de Staat (bij wijze van belasting)

Indien testament opgemaakt: testamentaire erfopvolging

Indien niets op een geldige wijze geregeld: door de wet vastgesteld (erfopvolging bij versterf)

Afwijkingen van het wettelijk erfrecht

Wettelijke regeling geldt slechts in de mate dat de overledene niet van het wettelijke erfrecht heeft afgeweken (testament, schenkingen, erfstelling of boedelverdeling)

B. Testament

Het wettelijk erfrecht speelt slechts indien de decujus (overledene) geen testament heeft gemaakt want het testament heeft voorrang op het wettelijk erfrecht

De enige beperking is de regeling tot bescherming van de reservataire erfgenamen

C. Schenkingen

Wat men tijdens zijn leven weggeschonken heeft, komt niet meer in de nalatenschap voor. Na het overlijden kunnen de reservataire erfgenamen de schenkingen die hun voorbehouden gedeelte overtreffen, doen terugbrengen.

Openvallen

De enige oorzaak waardoor de nalatenschap kan openvallen is de natuurlijke dood van een fysiek persoon, die valt open op de plaats waar de erflater zijn woonplaats had op het ogenblik van zijn overlijden (ongeacht de plaats waar hij gestorven is)

Om te kunnen erven moet de erfgenaam in leven zijn op het ogenblik dat de nalatenschap openvalt. Het reeds verwekte kind wordt geacht te bestaan en kan dus erven op voorwaarde dat het later levend en levensvatbaar ter wereld komt.

Erfopvolging

A. Regelmatige en onregelmatige erfgenamen

- Regelmatige erfgenamen = de bloedverwanten + langstlevende echtgenoot van de erflater
- Onregelmatige erfgenaam = de staat

B. Gebruikte begrippen

- De erflater = de overledene (de cuius)
- Het nalatenschap = het vermogen van de overleden
- Erfgerechtigde = hij die geroepen wordt tot een nalatenschap
- Erfgenaam = hij die een nalatenschap aanvaardt
- De graad = de afstand in bloedverwantschap, elke generatie is 1 graad
- De lijn = een opeenvolging van graden
 - o Rechte lijn: opeenvolging van personen waarvan de ene afstamt van de andere
 - o Zijlijn: opeenvolging van personen van een gemene stamvader afstammen
- De orde = een groep van erfgenamen die, samengenomen, andere erfgenamen uitsluiten of die door andere erfgenamen, als groep genomen, worden uitgesloten
 - o 1ste orde: de afstammelingen van de overledene
 - o 2de orde: de broers en zusters van de overledenen en hun afstammelingen
 - o 3de orde: de ascendenten
 - o 4de orde: de gewone zijverwanten

Plaatsvervulling

Indien erfgerechtigden zelf niet erven omdat zij vooroverleden zijn of gelijktijdig overlijden, onwaardig zijn of de nalatenschap verwerpen, kunnen erfgenamen steeds in hun plaats komen.

Door plaatsvervulling nemen de afstammelingen van een erfgerechtigde zijn plaats in en worden zij in graad tot de nalatenschap geroepen BW ART739

- Erfenis verdelen bij hoofde: de erfenis wordt in zoveel delen gesplitst als er personen zijn die in aanmerking komen om te erven
- Erfenis verdelen bij staken: de nalatenschap wordt verdeeld in familietakken (of staken, elke familietak is een stak), binnen elke staak wordt eventueel bij hoofde verdeeld

Kloving = de nalatenschap wordt in 2 delen verdeeld: een vaderlijk en een moederlijk deel, binnen elk deel zal dan bij staak of hoofde verdeeld worden. Dit doet zich voor bij de verdeling van de nalatenschap wanneer er enkel erfgenamen zijn van de 3de of 4de orde, zo is het mogelijk dat erfgenamen van een kloof van de vierde orde toch erven terwijl er in de andere kloof erfgenamen zijn van de 3de orde

Verdeling tussen bloedverwanten

- 1) De erfgenamen van een eerdere orde sluiten de erfgenamen van een verdere orde uit BW ART731&745
- 2) Binnen iedere orde sluit de naaste in graad de erfgenamen van een verdere graad uit BW ART734&746
- 3) Treden meerdere erfgenamen op in dezelfde orde en in dezelfde graad, dan verdelen zij de nalatenschap onder elkaar in gelijke delen BW ART746(lid2)&753(lid3)

A. Eerste orde

De afstammelingen van de overledene (kinderen, kleinkinderen...) = de descendentes
Zodra er één erfgerechtigde is in deze orde, sluit deze orde alle andere bloedverwanten uit
Staan de descendentes allen in de 1ste graad, dan erven ze bij hoofd anders bij staken

B. Tweede orde

Indien de overledene geen kinderen of andere afstammelingen nalaat, wordt de tweede orde tot de nalatenschap geroepen. Deze bestaat uit de broers en zusters (of hun afstammelingen) van de erflater.

Is er een lid van de tweede orde aanwezig, dan worden de vader en moeder van de erflater in deze orde opgenomen (gemengde orde)

De verdeling in de tweede orde gebeurt als volgt: de ouders die in de tweede orde tot de nalatenschap geroepen werden, hebben elk recht op een vast deel van de nalatenschap, namelijk 1/4. De rest van de nalatenschap wordt verdeeld tussen de broers en zusters. Is 1 van de ouders overleden dan wordt het vast deel van 1/4 gevoegd bij dat van de broers en de zusters.

C. Derde orde

Laat de overledene geen afstammelingen of bevoorrechte zijverwanten achter, dan komt de nalatenschap toe aan de derde orde: de ouders, grootouders enz. = de ascendenten

! Dit zijn reservataire erfgenamen

De verdeling gebeurt door kloving: de nalatenschap wordt verdeeld in 2 gelijke delen (vaderlijke en moederlijke lijn), binnen elke lijn krijgt de dichtste graad het erfdeel, indien erfgerechtigden zich in dezelfde graad bevinden dan wordt het deel per hoofd verdeeld

D. Vierde orde

Als de overledene alleen gewone zijverwanten nalaat dan komt de nalatenschap toe aan de vierde orde

Ook hier geldt het beginsel van kloving en toewijzing aan de dichtste in graad

Langstlevende echtgenoot (LLE)

A. Regelmatige erfopvolger

Langstlevende echtgenoot uit benarde positie gehaal van onregelmatige erfgenaam en opgenomen in de categorie van de regelmatige erfopvolgers

B. Wie is de langstlevende echtgenoot?

De man of de vrouw van de erflater op voorwaarde dat de echtgenoten noch uit de echt, noch van tafel en bed gescheiden zijn

C. Vaststelling van de nalatenschap van de eerst overledene

Bij het overlijden van één van de echtgenoten moet de gemeenschap die tussen hen bestond eerst worden vereffend en verdeeld.

De nalatenschap van de eerst overledene bestaat uit zijn eigen vermogen en zijn deel in de gemeenschap.

D. Verdeling

I. Langstlevende alleen

- De gehele nalatenschap in volle eigendom

II. Langstlevende en afstammelingen

- In geval van samenloop met de kinderen van de erflater heeft de langstlevende echtgenoot recht op het vruchtgebruik van de gehele nalatenschap van de overledene
- De afstammelingen hebben gedurende het leven van de LLE alleen recht op de blote eigendom van hun erfdeel

III. Langstlevende en andere bloedverwanten

- Indien de LLE in samenloop komt met erfgerechtigden van de tweede of een verdere orde heeft de LLE recht op de volle eigendom van het aandeel van de overledene in de gemeenschap en het vruchtgebruik van de eigen goederen van de eerst overledene

IV. Omzetting van het vruchtgebruik

- de blote eigendom en het vruchtgebruik herenigen voor de termijn van het vruchtgebruik verstreken is, hierdoor worden de goederen opnieuw vlot verhandelbaar
- De omzetting gebeurt hetzij tegen betaling van een prijs, hetzij door het toewijzen van een goed

Wettelijk samenwonenden

De wettelijk samenwonenden krijgen, ongeacht welke erfgenamen in samenloop komen, het vruchtgebruik van het onroerend goed dat tot gemeenschappelijk verblijfplaats diende, het aanwezig huisraad, alsook het recht op huur daarvan

Staat

Indien er geen erfgenamen zijn dan zegt men dat de nalatenschap 'erfloos' is en vervalt zij aan de staat BW ART768

Niet-opengevallen nalatenschap

Verbod op overeenkomsten sluiten over niet-opengevallen nalatenschap BW ART1130

Aanvaarding en verwerping

A. Zuivere aanvaarding

I. Begrip

- De goederen in ontvangst nemen en ze vermengen met eigen goederen als definitieve eigenaar ervan

II. Procedure

- Kan stilzwijgend

III. Gevolgen

- Definitief eigenaar en/of schuldenaar

B. Verwerping

I. Begrip

- Nalatenschap niet aanvaarden omwille van deficitaire nalatenschap, behoud van vroeger ontvangen schenking, doorgeven van de erfenis aan de volgende generatie, om eigen schuldeisers te benadelen, om minder erfbelasting te moeten betalen door het aantal erfgenamen te vergroten

II. Procedure

- d.m.v. een verklaring af te leggen ten overstaan van een notaris, in een authentieke akte

III. Gevolgen

- De erfgerechtigde wordt geacht nooit erfgerechtigd te zijn geweest

C. Aanvaarding onder voorrecht (verplicht voor minderjarigen)

I. Begrip

- Soort middenweg tussen zuivere aanvaarding en verwerping, wanneer men onzeker is over de omvang van het actief

II. Procedure

- Onder voorrecht van boedelbeschrijving

III. Gevolgen

- De erfgenaam kan vermijden dat de goederen van de nalatenschap met zijn persoonlijke goederen worden vermengd

Vereffening en verdeling

A. Uit onverdeeldheid treden

Alle erfgenamen die erfenis aanvaarden ontstaat onverdeeldheid

- Ze zijn gezamenlijk eigenaar van het patrimonium van de erflater
 - o Eigendomsrecht is verdeeld maar de goederen niet

B. Verschillende stappen

Volgende activiteiten nemen plaats

- Het samenstellen van de te verdelen massa, met de terugbrenging en de inkorting
- Betalen van de schulden en het verdelen van de daarna resterende goederen
- Eens verdeling is geschied, wordt iedereen geacht alleen en onmiddellijk eigenaar te zijn geworden van alle goederen die hem zijn toegekomen, alsof er nooit onverdeeldheid was

In tegenstelling tot een verdeling na ontbinding van een vennootschap blijft er geen afgezonderd vermogen bestaan, dus de erfgenamen ontvangen eerst alles en nadien wordt vereffend

C. Terugbrengen

= terugplaatsing van de te verdelen massa van al hetgeen een erfgenaam van de overledenen bij wijze van voorschot op zijn erfenis heeft ontvangen

- Grondslag van deze verplichting is gelijkheid tussen alle erfgenaam, zowel actief als passief

Geen terugbreng vereiste

- Giften uitdrukkelijk gedaan en buiten erfdeel vallen of vrijstelling terugbrengen
- Geval van overlijden van de verzekeringsnemer is de verzekeringsprestatie onderworpen aan de inkorting en inbreng, voor zover de verzekeringsnemer dit uitdrukkelijk heeft bedongen
- Bij verwerping van de nalatenschap

Indien erfgenaam schulden heeft ten aanzien van overledene moet men de schulden terugbrengen

D. Inkorten

Alle schenkingen en legaten waarbij het voorbehouden deel overschreden werd, moeten worden ingekort tot het beschikbaar gedeelte

E. Betaling van de schulden

Schulden van de nalatenschap maken geen onderdeel uit van de te verdelen massa

- Elk van de erfgenamen wordt door zijn aanvaarding volkomen en blijvend schuldenaar voor zijn deel, in verhouding tot zijn erfdeel

F. Verdelen

De goederen moeten reëel overhandigd worden

- De verdeling moet in natura gebeuren wanneer dit mogelijk is, erfgenamen kunnen opvragen
- Partijen anders overeenkomen dan verdeling in kavels, deze worden bij loting toegewezen
- Verdeling in natura niet mogelijk, dan alles verkopen en opbrengst delen

Afwijkende erfregeling

A. Wet kleine nalatenschappen

Belangrijke uitzondering

- Met het oog op het behoud van de onroerende goederen binnen de familie, heeft de wet tot wijziging van het erfstelsel voor de kleine nalatenschappen een verdelingswijze uitgewerkt
- De mogelijkheid tot het overnemen van het woonhuis met toebehoren, wordt geboden aan de langstlevende echtgenoot en aan de afstammelingen
 - Voorwaarde dat men het zelf gaat bewonen en de eerste vijf jaar na de overname niet vervreemd
 - Belang sterk verminderd na wijziging van het erfrecht voor langstlevende echtgenoot

Boedelafscheiding

Als de erflater veel schuldeiser heeft lopen deze het gevaar om in samenloop te komen met de schuldeiser van de erfgenamen en dat ze hierdoor niet volledig worden uitbetaald

- Schuldeiser van de erflater hebben het recht om boedelafscheiding te vragen
 - Belet men dat nalatenschap wordt vermengd met patrimonium van de erfgenamen
 - De schuldeisers kunnen dus vergoed worden voordat men de nalatenschap verdeeld
- De schuldeisers van de erfgenamen hebben het recht om in de bewerkingen van de vereffening en de verdeling tussen te komen om bedrog te vermijden

Afdeling 4: Giften

(minder belast dan erven)

1. Algemene beginselen

Gift = een rechtshandeling waarbij een bepaalde persoon een goed of een recht kosteloos en uit vrijgevigheid overdraagt ('om niet') aan een persoon die aanvaardt

- 3 vereisten:
- De overdracht van een zaak of een recht (geen dienst)
 - Om niet: zonder tegenprestatie
 - Uit vrijgevigheid

Schenking & legaat

Onder levenden: schenking

- Contract
- Onherroepelijk
- Bevat alleen tegenwoordige goederen

Bij versterf: een legaat bij testament

- Eenzijdige rechtshandeling
- Steeds herroepbaar
- Bevat tegenwoordige en toekomstige goederen

Bekwaamheid

Alle personen kunnen beschikken en verkrijgen (onbekwaamheid is de uitzondering):

- Gezond van geest (bepaalt door vrederechter)
- De minderjarige die leeftijd van 16 jaar niet bereikt heeft kan geenszins beschikken, behoudens de uitzonderingen BW ART903, indien ouder dan 16 jaar dan kan hij bij testament over de helft van de goederen beschikken BW ART904

Gift met last

Zuivere gift = een gift waarbij geen wederprestatie wordt gevraagd van de begiftigde (eenzijdig contract)

Belaste gift = gift waarbij de gever een prestatie bedingt van de begiftigde en die begiftigde een prestatie belooft t.a.v. de gever (de last moet kleiner zijn dan de gift) Vb. elke week bezoeken

2. Beperkingen

Beschikbaar gedeelte

A. Begrip

De regel: het recht om volledig vrij over de componenten van zijn vermogen en over zijn nalatenschap te kunnen beschikken

1 uitzondering: in het voordeel van bepaalde erfgenamen (bevoorrechte of reservataire) kunnen bepaalde beperkingen worden ingesteld: het voorbehouden gedeelte

I. Handelingen om niet

- De beperkingen die een persoon ondervindt m.b.t. zijn vermogen in het voordeel van bepaalde erfgenamen geldt enkel voor rechtshandelingen om niet

II. Probleem na het overlijden

- Tijdens het leven: alle schenkingen ongeacht de omvang zijn geldig
- Na het overlijden: vermogen samenstellen, bestaat uit:
 - o Alle goederen en vorderingen die de overledene ten tijde van zijn overlijden bezit
 - o Alle door hem of haar gedane schenkingen (notariële schenkingsakten en gekende handgiften)
→ bepaald of een schenking tijdens het leven het beschikbare deel overschrijft en dus het voorbehouden deel aantast, indien dit het geval is moet het deel dat het beschikbare overtreft afstaan voor verdeling onder de reservataire erfgenamen

B. Reservataire erfgenamen

3 categorieën:

I. Afstammelingen

- Erflater laat 1 kind na = voorbehouden erfdeel is $\frac{1}{2}$
- Erflater laat 2 kinderen na = voorbehouden erfdeel is $\frac{2}{3}$
- Erflater laat 3 of meer kinderen na = voorbehouden erfdeel is $\frac{3}{4}$

II. Ascendenten

- Onderhoudsverplichting

III. Langstlevende echtgenoot BW ART915bis

- De LLE krijgt minimaal het vruchtgebruik van de helft van de goederen van het nalatenschap (slaat in elk geval op de gezinswoning en de aanwezige huisraad)
- In het geval dat de LLE in samenloop komt met de ascendenten, laat de wetgever de erflater toe ook het voorbehouden deel van de ascendenten te legateren aan de LLE → de reserve van de ascendenten kan dus aangetast worden t.v.v. de LLE, om het nadeel dat hieruit voortvloeit voor de ascendenten enigszins te milderen, wordt hun een vordering tot levensonderhoud toegekend ten laste van de langstlevende BW ART205-207
- Mogelijkheid voor de erflater om bij testament de LLE te onterven wanneer bewezen is dat de echtgenoten reeds meer dan 6 maanden feitelijk gescheiden leefden en dat de erflater een verzoek tot afzonderlijke woonstkeuze bij de rechtbank had neergelegd en voor zover de echtgenoten na dit verzoek niet opnieuw zijn gaan samenwonen

3. Schenking

De schenking = een vormelijk contract waarbij de schenker zich dadelijk en onherroepelijk van de geschonken zaak ontdoet t.v.v. de begiftigde die ze aanneemt BW ART894

De schenker = degene die zich ontdoet van het geschonkene, de begiftigde = degene die het geschonkene aanvaardt

Vormvereisten

A. Geldigheidsvereiste

Slechts rechtsgeldig indien zij tot stand komt met zekere pleegvormen

B. Vormen

- Notariële authentieke akte BW ART931
- De aanvaarding van het aanbod moet uitdrukkelijk worden vermeld in de akte van schenking of in een latere authentieke akte van aanneming die aan de schenker dient betekend te worden BW ART932
- Enkel voor schenkingen van roerende goederen: toevoeging van de begrotende staat van de goederen (= een beschrijving met schatting) ondertekend door de schenker en de begiftigde

Uitzonderingen

- Gift van hand tot hand
= een gift van roerende goederen die kunnen worden overgedragen door afgifte en die door de schenker aan de begiftigde ter hand orden gesteld Vb. effectendossier overschrijven
- Gebruikelijke schenkingen
= een schenking waarvan maatschappelijk wordt aangenomen dat ze niet in notariële vorm geschiedt Vb. Nieuwjaarscadeau
- Geveinsde schenking
- Onrechtstreekse schenking

Onherroepelijkheid

Op gedane schenkingen kan men niet terugkomen en niet ongedaan maken

Uitzonderingen:

- o Wanneer de begiftigde voorwaarden niet vervult waaronder zij, bij wijze van last, gedaan is
- o Ondankbaarheid van de begiftigde BW ART953&955
- o De schenkingen die gedurende het huwelijk door de ene echtgenoot aan de andere gedaan worden BW ART1096

4. Testamenten

Het testament = een akte waarbij de erflater voor de tijd dat hij niet meer in leven zal zijn, over het geheel of over een deel van zijn goederen beschikt, kan steeds herroepen worden door een later testament BW ART895

Het testament is eenzijdig, toekomstig, herroepelijk en persoonlijk

Soorten testamenten

- Het eigenhandig testament
 - Geheel met de hand door de testamentmaker geschreven, gedagtekend en ondertekend
 - problemen voor de vindbaarheid na het overleden + fraudegevoelig
- Het notarieel testament
 - Door een notaris geschreven op het 'dictee' van de erflater
 - goede bewaring wordt gegarandeerd door de notaris o.m. door de opname in het Centraal Testamentregister
- Het testament in internationale vorm
 - Opgemaakt door de testateur of een ander persoon waarvan de erflater in tegenwoordigheid van 2 getuigen en een notaris verklaart dat het zijn testament is en het testament in hun aanwezigheid ondertekent

Geldigheidsvereisten

Testamenten moeten geschreven zijn en eenzelfde testamentakte mag niet de wilsbeschikking van 2 of meer personen bevatten

- Die hetzij beschikkingen bevat ten voordele van een derde
- Die hetzij wederkerige beschikkingen bevat

Deel III: Vorderingsrechten

Hoofdstuk II: Begrip, soorten, modaliteiten

Afdeling 1: Begrippenkader

Verbintenis

Een verbintenis = een rechtsband waardoor 1 of meer personen (al dan niet over en weer) gehouden zijn tot een prestatie jegens één of meer andere personen, deze prestatie kan bestaan in een geven, een doen of een niet-doen (een laten)

Wijst enkel op een obligatoire verhouding tussen de partijen: de verhouding tussen een schuldeiser en schuldenaar

Overeenkomst

In een overeenkomst leggen de partijen (schuldeiser en schuldenaar) hun juridisch afdwingbare rechtsband of obligatoire verhouding vast

Contract

Het contract = de overeenkomst die verbintenissen in het leven roept (deelverzameling van de overeenkomst)

Schuldenaar en schuldeiser

De schuldenaar = de partij op wie de verplichting rust: hij die iets moet geven, iets moet doen of iets niet mag doen

De schuldeiser = de partij in het voordeel van wie de verplichting bestaat

De schuld = datgene waartoe de schuldenaar gehouden is

De schuldvordering = de schuld gezien vanuit het standpunt van de schuldeiser

Open systeem

De vrijheid van de rechtssubjecten om zelf vorm te geven aan hun verbintenissen staat centraal, de wetgever heeft een meer aanvullende rol

Maar de vrijheid is niet onbeperkt: van de regels van openbare orde en goede zeden mogen de partijen niet afwijken BW ART6, de regels van dwingend recht beperken verder ook de vrijheid van de partijen

Afdeling 2: Soorten van verbintenissen

Geven, doen en laten (niet-doen)

Een verbintenis om iets te geven verplicht de schuldenaar ertoe een zakelijk, een vorderings- of een intellectueel recht op een roerend of een onroerend goed over te dragen

VB: de schuldenaar draagt het eigendomsrecht op een auto over

Een verbintenis om iets te doen heeft een handeling tot voorwerp

VB: schilderwerken uitvoeren voor een persoon

De schuldenaar moet zich onthouden, indien hij zich ertoe verbond om iets niet te doen

VB: de schuldenaar mag bepaalde gevoelige bedrijfsinformatie niet vrijgeven

Middelen-, resultaats- en garantieverbintenis

Middelenverbintenis: de schuldenaar moet naar best vermogen handelen om zijn verbintenis na te komen *VB: een geneeskundig contract*

Resultaatsverbintenis: de schuldenaar heeft zich er toe verbonden een welbepaald resultaat te bereiken *VB: een aannemer verbindt zich ertoe een woonhuis te bouwen*

Garantieverbintenis: de schuldenaar belooft om een welbepaald resultaat te bereiken zonder dat de schuldenaar zich op overmacht kan beroepen

Natuurlijke verbintenis

Een natuurlijke verbintenis = een geldige verbintenis die niet gerechtelijk kan worden afgedwongen maar eerder als een morele plicht op de schuldenaar drukt (niet meer van groot belang)

Afdeling 3: Modaliteiten van verbintenissen

Regel van deelbaarheid

Meerdere schuldenaren kunnen gehouden zijn tot één en dezelfde schuld, net als meerdere schuldeisers éénzelfde schuldvordering kunnen hebben

- De verbintenis is dan deelbaar onder de verschillende schuldenaren of schuldeisers, verbintenis gesplitst in zoveel delen als er partijen zijn

Ondeelbare verbintenis

Een verbintenis kan ondeelbaar zijn uit haar aard of strekking of omdat de partijen dat zo overeenkwamen (moet uitdrukkelijk gebeuren)

Ondeelbaar indien het voorwerp van een verbintenis onmogelijk in verschillende delen kan worden gepresteerd *VB: de leveringsverbintenis van een levend paard* of indien het voorwerp wel materieel kan worden opgedeeld maar die opdeling geen praktisch nut heeft *BW ART1217-1218*

Hoofdelijke verbintenis

In regel is een verbintenis niet hoofdelijk en is elke schuldeiser of schuldenaar slechts gerechtigd, respectievelijk tot beloop van zijn deel *VB: 3 ontleners van een som geld (3000euro) zijn er dus in regel slechts toe gehouden 1 derde van de som terug te betalen (elk 1000euro)*

Een hoofdelijke verbintenis kan enkel indien de partijen het uitdrukkelijk hebben bedongen, indien de wet erin voorziet (*VB: tienjarige aansprakelijkheid van architect en aannemer*) of indien het gewoonterecht de hoofdelijkheid bepaalt (*VB: als handelaars gezamenlijk een schuld aangaan*)

- Bij hoofdelijkheid tussen de schuldeisers kan elke hoofdelijke schuldeiser vorderen dat hun dat hun gezamenlijke schuldenaar de gehele verbintenis uitvoert (actieve hoofdelijkheid)
- Bij hoofdelijkheid tussen de schuldenaren kan de schuldeiser de terugbetaling van de gehele schuld aan elk van de hoofdelijke schuldenaren vragen (passieve hoofdelijkheid)

Verbintenis in solidum

Niet de wetgever maar de rechtspraak heeft de gehoudenheid in solidum in het leven geroep als reactie op de beperkte bronnen van de hoofdelijkheid *VB: indien éénzelfde schade wordt veroorzaakt door samenlopende fouten van verschillende personen: de chirurg en het ziekenhuis kan gehouden worden tot vergoeding van door hun fouten ontstane schade*

Een verbintenis in solidum: elke schuldenaar is voor het geheel gehouden en de schuldeiser mag gelijk welke schuldenaar voor het geheel aanspreken: eenmaal één schuldenaar de gehele schuld heeft betaald, zal hij met de andere schuldenaren moeten verrekenen (niet het bijkomende gevolg van de hoofdelijkheid)

Verbintenis onder voorwaarde of met tijdsbepaling

De voorwaarde of de tijdsbepaling zijn een modaliteit van de verbintenis

- Voorwaarde is een onzekere en toekomstige gebeurtenis waarvan de uitvoering, de uitdoving van de verbintenis afhangt
- Tijdsbepaling is een zekere en toekomstige gebeurtenis waarvan de uitvoering, de uitdoving van de verbintenis afhangt

Zodra de toekomstige gebeurtenis zich voordoet wordt de verbintenis geacht nooit te bestaan, zolang de gebeurtenis zich niet voordoet is de verbintenis geldig en opeisbaar

Kan ook opschortend effect hebben, zolang de toekomstige gebeurtenis zich niet voordoet bestaat de verbintenis maar is ze niet opeisbaar. Zodra de toekomstige gebeurtenis zich voordoet is de verbintenis opeisbaar

- Niet zuiver potestatief: mag niet afhangen van de wil van één van de partijen

Cumulatieve en alternatieve verbintenissen

- Cumulatieve verbintenis: meerdere prestaties als voorwerp die de partijen als ondeelbaar beschouwen, de prestaties zijn cumulatief uit te voeren
- Alternatieve verbintenis: schuldeiser moet zich tevreden stellen met de uitvoering van slechts één van de meerdere prestaties die het voorwerp van de verbintenis van zijn schuldenaar vormen

Verbintenis onder schadebeding

Verbintenis onder schadebeding ("strafbeding") = een verbintenis waarbij er een forfaitaire schadevergoeding is vastgelegd voor het geval de schuldenaar de verbintenis niet nakomt: de partijen eggen op voorhand vast hoe groot de schadevergoeding zal zijn indien de schuldenaar zijn verbintenis niet nakomt → latere discussie over de hoogte van de schadevergoeding proberen te vermijden

Een rechter kan (zelfs ambtshalve) de forfaitair vastgelegde schadevergoeding verminderen indien deze kennelijk overdreven is in verhouding tot de potentieel voorzienbare schade op het ogenblik van de contractsluiting (enkel matigen, niet vernietigen) BW ART1231

Hoofdstuk III: Bronnen van verbintenissen

De bron van verbintenis werpt de vraag op naar hoe de rechtsband is ontstaan. De bron van een verbintenis kan zich in de publiek- of privaatrechtelijke sfeer bevinden, ook uit de wet voortvloeien.

- Publiekrechtelijke sfeer: verbintenis ontstaan door een administratieve rechtshandeling
- Privaatrechtelijke sfeer: verbintenissen uit onrechtmatige daad
- Verbintenis rechtstreeks ontstaan uit de wet
- De natuurlijke verbintenis: geldige verbintenis maar niet in rechte afdwingbaar

- Daarnaast ook nog de
 - o Eenzijdige wilsuiting
 - o De zaakwaarneming
 - o De onverschuldigde betaling
 - o De vermogensverschuiving zonder oorzaak
- ➔ Laatste 3 vloeien voort uit een rechtsfeit zonder dat er enige rechtshandeling of onrechtmatige daad is vanwege de schuldenaar = quasi contracten

Afdeling 1: Verbintenis uit eenzijdige wilsuiting

Eenzijdige wilsuiting: zonder dat een andere partij moet tussenkomen, een persoon kan eenzijdig d.m.v. een rechtshandeling tot een bepaalde prestatie verbinden *VB: erkenning van een kind, de aanvaarding van nalatenschap*

Hoofdstuk IV: Verbintenis uit overeenkomst

Centrale element in de overeenkomst: de wilsovereenstemming tussen de partijen, deze is erop gericht om een juridisch afdwingbare afspraak te doen ontstaan

Afdeling 1: Totstandkoming van overeenkomsten

Variëteit aan overeenkomsten

Onderhandeld contract = partijen gaan aan tafel zitten en bespreken over en weer hun respectievelijke verbintenissen

Toetredingscontract = als een overeenkomst niet onderhandeld wordt door de contractpartijen, het is vaak opgesteld door feitelijke of juridische monopoliehouders VB: *elektriciteitsmaatschappijen* → de (zwakkere) medecontractant beschikt niet over een werkelijke onderhandelingsmogelijkheid, bevat meestal standaardbedingen (= voorgedrukte clausules die een partij op voorhand formuleert en die identiek zijn in alle gelijksoortige overeenkomsten die deze partij sluit) VB: *de algemene voorwaarden op de keerzijde van een factuur*

Feitelijke contracten = contracten die gesloten worden zonder overleg tussen de partijen over de voorwaarden en zonder het gebruik van standaardbedingen VB: *het kopen van een bioscoopticket*

Aanbod

Een partij (aanbieder) doet een aanbod indien deze een voorstel tot contracteren formuleert dat alle elementen bevat die noodzakelijk zijn opdat een overeenkomst tot stand komen en dat enkel nog aanvaarding behoeft om een overeenkomst tot stand te doen komen.

Een aanbod = een eenzijdige wilsuiting waarin de aanbieder de voorwaarden bekendmaakt waartegen hij bereid is om een overeenkomst te sluiten

Aanvaarding

Een aanvaarding = het akkoord van de partij tot wie een aanbod is gericht en waardoor een overeenkomst tot stand komt (niet aan vormvereisten gebonden, kan dus uitdrukkelijk of stilzwijgend)

- Uitdrukkelijk: blijkt uit handelingen (geschriften, woorden, daden) die zijn gesteld met de bedoeling de instemming het aanbod tot uiting brengen
- Stilzwijgend: moet worden afgeleid uit handelingen die zijn gesteld met een ander doel dan het blijken van de instemming met het aanbod ('omstandig stilzwijgen') VB: *als de tuinman die ik heb gevraagd mijn tuin om te spitten tegen een vergoeding en hij de dag erna toekomt met zijn materiaal en mijn tuin begint om te spitten*

Totstandkoming

Indien de aanvaarding gebeurt zonder enig voorbehoud betreffende een essentieel bestanddeel van het aanbod, ontstaat er door de aanvaarding een wilsovereenstemming tussen de partijen over de elementen uit het aanbod → ontstaan van een overeenkomst met de bijbehorende juridische gevolgen

Ogenblik van totstandkoming

Indien alle partijen aanwezig zijn: op het ogenblik dat het aanbod wordt aanvaard

Indien vanop afstand: op het ogenblik dat de wederpartij van de aanvaarding kennisneemt

Verplichtingen bij totstandkoming

Precontractuele fase: zolang er geen aanbod is geformuleerd → bijzondere zorgvuldigheidsplicht: informatieplichten voor verhoudingen tussen sterker en zwakker geachte partijen

Fouten bij het sluiten van een contract

Een partij kan slechts voor een contractuele fout worden aangesproken indien een geldige overeenkomst is tot stand gekomen

Een partij is aansprakelijk voor de schade die bij de wederpartij is ontstaan als gevolg van een fout begaan tijdens de precontractuele fase ongeacht of de partijen uiteindelijk een overeenkomst sluiten
BW ART1382

Contractbelofte

Een contractbelofte = een overeenkomst waarbij 1 of meerdere partijen zich ertoe verbinden, op verzoek van 1 van hen, op een later een tijdstip een overeenkomst te sluiten waarvan de essentiële bestanddelen reeds bij de contractbelofte vastliggen

- Eenzijdig: enkel de begunstigde van de belofte kan kiezen om al dan niet een overeenkomst te sluiten
- Wederkerig: de partijen komen overeen dat elk van hen de overeenkomst tot stand kan doen komen

Afdeling 2: Soorten overeenkomsten

Wederkerige of eenzijdige overeenkomsten

- Wederkerige overeenkomst: indien de partijen zich over en weer jegens elkaar verbinden, elke partij is zowel schuldenaar van haar eigen verbintenis als schuldeiser van de verbintenis van haar medecontractant BW ART1102
- Eenzijdige overeenkomst: indien slechts 1 van de partijen een verbintenis aangaat, dit is een daadwerkelijke overeenkomst (geen eenzijdige rechtshandeling) → beide partijen moeten akkoord gaan BW ART1103

Overeenkomsten onder bewarende titel en om niet

- Onder bezwarende titel: levert voor elke partij een economisch voordeel op BW ART1106
- Om niet of uit vrijgevigheid: levert aan 1 van de partijen geen economisch voordeel op BW ART1105

Vergeldende overeenkomsten en kanscontracten

- Vergeldend: indien de partijen hun prestaties als economisch gelijkwaardig beschouwen op het ogenblik van de contractsluiting VB: *koopovereenkomst* BW ART1104lid1
- Kanscontract: indien het gelijkwaardige tussen de prestaties gelegen is in het feit dat elke partij een kans op winst of verlies heeft (de partijen weten op het ogenblik van contractsluiting niet zeker of ze uit de overeenkomst voordeel zullen putten) VB: *verzekeringsovereenkomst*

Benoemde en onbenoemde overeenkomsten

- Benoemde overeenkomst: put haar benaming uit een wet, het is veelal een overeenkomst waarvan het belang te zien is in het veelvuldig gebruik in de praktijk. Geregeld op een al dan niet dwingende wijze in het BW of in bijzondere wetgeving. Wet regelt de inhoud van de overeenkomst
- Onbenoemde overeenkomst: wetgever werkt geen modelregeling uit, het wordt beheerst door de algemene principes van het verbintenissenrecht en de afspraken tussen partijen

Overeenkomst intuitu personae en overeenkomst intuitu pecuniae

- Intuitu personae: indien de identiteit of de persoonlijke kwaliteiten van de wederpartij determinerend zijn om de overeenkomst te sluiten VB: *wie er komt zingen bij een optreden*
- Intuitu pecuniae: indien de identiteit of persoonlijke kwaliteiten van de wederpartij niet doorslaggevend zijn maar eerder enkel de prestatie telt VB: *wie er afwas tijdens het optreden*

Aflopende en voortdurende overeenkomsten

- Aflopend: indien deze is uitgevoerd zodra elke partij haar eenmalige prestatie heeft geleverd
- Voortdurend: indien de uitvoering van de verbintenissen is gespreid in de tijd VB: *een huurovereenkomst*

Afdeling 3: Geldigheidsvereisten

Zowel eenzijdige als meerzijdige rechtshandeling beoogt een partij juridische gevolgen tot stand te brengen.

Opdat een rechtshandeling rechtsgeldig tot stand kan komen, moet in elk geval aan de volgende vereisten zijn voldaan: (geldige toestemming, handelingsbekwaamheid, voorwerp en oorzaak)

1. Toestemming

A. Basiskenmerken

De toestemming van de partij die zich verbindt BW ART1108

- Volwaardig: de persoon moet in staat zijn de gevolgen van zijn daden te overzien
- Op rechtsgevolgen gericht (niet-bindende overeenkomst = gentlemen's agreement)
- De wil moet zijn geuit: meestal uitdrukkelijk (in geschrift) om bewijsredenen maar kan ook stilzwijgend
- Gericht aan de wederpartij: fysiek of op afstand

B. Bijzonderheden

I. Afwezigheid van wil

De indruk bestaat dat er een wil is zonder dat deze er in werkelijkheid is → de nietigheid wordt vastgesteld (tenzij men zich kan beroepen op de vertrouwensleer)

Misverstand

- Indien 1 van de partijen denkt dat zij met de wederpartij een wilsovereenstemming heeft bereikt terwijl zij in feite een totaal andere visie heeft op het voorwerp of de aard van de overeenkomst → geen overeenkomst maar bij betwisting kan de rechter de schijntoestand opheffen
- *VB: de ene partij denkt een huis te kopen in Gent terwijl de andere partij meent een huis in Antwerpen te verkopen*

Krankzinnigheid

- Personen die zich in een staat van krankzinnigheid bevinden kunnen, zonder dat ze onbekwaam zijn verklaard, moeilijk een geldige rechtshandeling stellen → geen volwaardige wil
- De rechtshandeling kan worden vernietigd door de rechter indien de nietigheid wordt gevraagd tijdens het leven van de krankzinnige en indien de krankzinnigheid kennelijk bestond op het ogenblik van de rechtshandeling die werd gesteld voor de latere onbekwaamverklaring BW ART503

Discrepancie werkelijke en uitgedrukte wil

- De geuite wil kan in sommige omstandigheden sterk verschillen van de werkelijke wil (discrepancie)

II. Wilsgebreken

Een wilsverklaring van 1 van de partijen kan op verkeerde gegevens berusten (dwaling en bedrog) of onder druk zijn afgelegd (geweld), die partij zou dezelfde verbintenis niet zijn aangegaan als ze goed geïnformeerd of volledig vrij was geweest → wilsgebrek omdat de wilsuiting is aangetast door gebrek, in bepaalde gevallen en onder bepaalde voorwaarden kan de geldige totstandkoming van een overeenkomst worden aangevochten

Dwaling

- Indien de wilsuiting is gebaseerd op een verkeerde voorstelling van zaken terwijl de rechtshandeling niet zou hebben gesteld als de ware toedracht was gekend, een partij vergist zich in een essentieel onderdeel van de rechtshandeling → de dwalende contractpartij kan zich tot de rechter wenden om de nietigheid van de rechtshandeling te vragen
- De onjuiste voorstelling van zaken moeten betrekking hebben op: BW ART1110
 - Zelfstandigheid van de zaak die het voorwerp van de verbintenis uitmaakt
 - De identiteit of de eigenschappen van de persoon (intuitu personae)
 - Een rechtspunt dat doorslaggevend was om de overeenkomst te sluiten
- De dwaling moet verschoonbaar zijn: dus niet het gevolg van het eigen gedrag (gebrek aan kennis, onzorgvuldigheid, slordigheid...)

Bedrog

- Bedrog = een dwaling die met opzet veroorzaakt werd door de medecontractant BW ART1116
- Het bedrog is doorslaggevend als de bedrogene de rechtshandeling niet zou hebben gesteld als er geen bedrog in het spel was geweest
- Kan leiden tot de nietigheid van de rechtshandeling zonder dat het bedrog de zelfstandigheid van de zaak moet betreffen of verschoonbaar moet zijn (bij dwaling wel)

Geweld

- Een wilsuiting is aangetast door het wilsgebrek geweld (of dwang) indien een partij of een derde gewelddaden pleegde of bedreigingen uitte met als doel de toestemming van de andere partij af te dwingen, geweld kan van fysieke, materiële of morele aard zijn BW ART1111
- Geweld leidt slechts tot nietigverklaring op voorwaarde dat het gebruikte geweld van die aard is dat het een redelijke persoon vrees zou aanjagen

III. De vertrouwensleer

Er komt geen rechtshandeling tot stand als er geen reële wil aan de grondslag ligt (<-> wilsleer)

Rechtmatig vertrouwen

- De vertrouwensleer vormt een correctie op de wilsleer in de gevallen waarin een partij er rechtmatig op mocht vertrouwen dat de uitgedrukte of schijnbare wil van haar medecontractant ook daadwerkelijk met haar werkelijke wil overeenstemde. Zelfs al stemt die uitgedrukte wil of schijnbare wil niet overeen met de werkelijke wil, nemen rechters toch aan dat een partij, naar omstandigheden, door die uitgedrukte of schijnbare wil verbonden kan zijn.

2. Handelingsbekwaamheid

In de regel is iedereen bekwaam om een rechtshandeling te stellen. Per uitzondering verklaart de wetgever of een rechter een persoon handelingsonbekwaam.

3. Voorwerp van de verbintenis

Voorwerp

- Het voorwerp van een verbintenis = de prestatie waartoe de schuldenaar van die verbintenis zich heeft verbonden (het geven, het doen of het laten) BW ART1126

Mogelijk

- Mogelijk als het bestaat of kan bestaan VB: *indien je je tweedehandswagen verkoopt maar niet weet dat hij gisteren vernield werd in een brand, zal je het bedrag moeten terugbetalen want het voorwerp bestond niet op het ogenblik van de verkoop*

Bepaald of bepaalbaar

- Het voorwerp van de verbintenis hoeft niet noodzakelijk bepaald te zijn op het ogenblik dat de rechtshandeling tot stand komt: het voorwerp mag op dat ogenblik nog onbepaald zijn maar moet wel bepaalbaar zijn VB: *indien ik u mijn oogst verkoop tegen x euro per kilogram is dat voorwerp bepaalbaar want de oogst wordt gewogen, verkoop van een oogst zonder vermelding van enige prijsaanduiding is nietig omdat het voorwerp niet bepaalbaar is*

Geoorloofd

- Het voorwerp mag niet strijdig zijn met de openbare orde en goede zeden VB: *geen oorlogswapen*

4. De oorzaak van de verbintenis

De oorzaak = het geheel van determinerende beweegredenen die een partij ertoe heeft gebracht om een overeenkomst te sluiten

Met de oorzaak kan slecht rekening gehouden worden indien beide partijen die oorzaak niet enkel kenden bij de contractsluiting maar ook die oorzaak hebben aanvaard als deel van de overeenkomst (uitgezonderd indien de oorzaak tegen de openbare orde in zou gaan)

Bestaan

- Een verbintenis moet een oorzaak hebben op het ogenblik dat de verbintenis tot stand komt, dat de oorzaak niet is uitgedrukt staat er niet aan in de weg dat er wel een oorzaak voorhanden kan zijn BW ART1132

Geoorloofd

- De determinerende beweegredenen om een verbintenis aan te gaan, mogen niet strijdig zijn met de openbare orde en goede zeden VB: *geen koopovereenkomst sluiten om in een onroerend goed een drugfabriek te vestigen → nietig wegens een ongeoorloofde oorzaak*

Abstracte verbintenis

- Soms kan een verbintenis losgekoppeld worden van de oorzaak ervan: de verbintenis heeft wel een oorzaak bij haar totstandkoming maar kan als het ware los van de oorzaak een eigen leven gaan leiden VB: *een wisselbrief*

5. Sanctionering geldigheidsvereisten

Nietigheid

- De nietigheid is in de regel de voorbehouden sanctie voor een tekortkoming aan de geldigheidsvereisten voor een rechtshandeling
- Ofwel in onderling overleg ofwel moet een rechter de nietigheid uitspreken
- Absoluut of relatief
 - o Absolute nietigheid:
 - voor een regel van openbare orde of goede zeden
 - beschermt het algemeen belang
 - iedereen (ook OM en de rechter) kan dit inroepen, zelf voor het eerst voor het Hof van Cassatie
 - o Relatieve nietigheid:
 - de sanctie indien een regel van dwingend recht wordt geschonden
 - beschermt bepaalde privébelangen
 - kan enkel door de dwingende rechtsregel beschermde persoon ingeroepen worden

Werking in de tijd en restitutie

- De nietigheidssanctie werkt terug tot op de dag van het sluiten van de overeenkomst (ex tunc) → elke partij is ertoe gehouden terug te geven wat ze heeft ontvangen en terug te krijgen wat ze zelf presteerde (restitutieverblijdingen)
VB: een koper van een schilderij moet dit kunstwerk teruggeven en de verkoper moet de ontvangen koopprijs terugbetalen als de koopovereenkomst omwille van een wilsgebrek nietig is verklaard
- Deze teruggaveverblijdingen kennen een tempering bij duurovereenkomsten met opeenvolgende prestaties: slechts terug in de tijd tot het ogenblik waarop de partijen hun prestaties niet langer tot elkaars wederzijdse genoegdoening hebben uitgevoerd
VB: indien een huurovereenkomst nietig wordt verklaard, moet de betaalde huur niet worden terugbetaald voor de periode dat de betrokkene effectief in het huis verbleef

Uitzondering

- De rechter kan (maar moet niet) op grond van dit beginsel de restitutievordering van een partij afwijzen indien die restitutievordering betrekking heeft op wat in strijd met de openbare orde (of volgens sommigen ook de regels van dwingend recht) werd gepresteerd.

Afdeling 4: Basispijlars

De wilsautonomie stelt de vrije wil van het individu centraal, het contractenrecht steunt op vier belangrijke pijlers: (contractvrijheid, consensualisme, bindende kracht en goede trouw)

1. Contractvrijheid

De contractvrijheid laat een individu niet enkel toe zelf te kiezen of hij al dan niet een overeenkomst sluit maar ook met wie en met welke inhoud en in welke vorm hij die overeenkomst sluit

3 aspecten

- Het al dan niet binden
 - Met wie
 - De inhoud, de werking, de vorm
-
- Gekwalificeerde benadeling: als er een kennelijk onevenwicht is ontstaan tussen de wederkerige prestaties van de contractpartijen omdat één van hen misbruik heeft gemaakt van de inferieure positie van de partij, is de onevenwichtige overeenkomst voor vernietiging vatbaar (kan enkel worden ingeroepen als grond voor nietigverklaring van een beperkt aantal soorten contracten)

Grenzen aan de contractvrijheid

- Soms legt de wet op om een bepaalde overeenkomst te sluiten *VB autoverzekering*
- Beperkingen voor de contractinhoud: de openbare orde en het dwingend recht, de contract-instellingen, de sterk toegenomen consumentenbescherming en het verbod op discriminatie

Grenzen aan het derde aspect: de inhoud, werking en de vorm

- Openbare orde en dwingend recht
 - Een individu kan niet in die mate van de contractvrijheid gebruikmaken dat hij zou handelen in strijd met de openbare orde, goede zeden of het dwingend recht
 - Een regel is van dwingend recht indien de wetgever aan de door die regel beschermde particuliere belangen een zodanig belang heeft gehecht dat contractueel van die regel niet kan worden afgeweken zonder het risico te lopen dat (een deel van) de overeenkomst wordt vernietigd
- Contract-instelling
 - De partijen kunnen enkel kiezen om al dan niet tot de door de wet geregelde instelling toe te treden *VB: het huwelijk*
- Consumentenbescherming
 - Een consument geniet bescherming voor onrechtmatige bedingen ten aanzien van zowel een onderneming als een vrijberoepsbeoefenaar
 - Controle gebeurt via 3 kanalen:
 - Catch-allbepaling: elke clausule of voorwaarde die een kennelijk onevenwicht schept tussen de partijen, kan nietig worden verklaard
 - Een zwarte lijst van in elk geval onrechtmatig geachte bedingen
 - De Koning kan na verschillende adviezen te hebben in gewonnen, voor bepaalde producten of diensten contractvoorwaarden opleggen of verbieden (zelfs typecontracten opleggen)

- Discriminatieverbod
 - o Sinds de Antidiscriminatiewet: elk beding in een overeenkomst is nietig als het op een directe of indirecte wijze discrimineert
VB: de beslissing om een huis niet te verhuren aan een allochtoon enkel omwille van de afkomst is een ongeoorloofde contractweigering
- Toetredings- en standaardcontracten
 - o Een toetredingscontract = een eenzijdig door een partij opgesteld ontwerpcontract waarbij de andere (zwakkere) partij geen andere keuze heeft dan het contract te aanvaarden of ervan af te zien
 - o Een standaardcontract = een voorgedrukte clausule die een partij op voorhand formuleert en die identiek zijn in alle gelijksoortige overeenkomsten die deze partij sluit

2. Consensualisme

Een overeenkomst komt geldig tot stand door de enkele wilsovereenstemming tussen de contractpartijen over de essentiële bestanddelen van hun overeenkomst (wijze waarop kan uitdrukkelijk of stilzwijgend)

Geen vormvereisten, maar er zijn enkele uitzonderingen:

Vormelijke contracten

- Bij vormelijke of plechtige contracten moeten, naast de wilsovereenstemming, bepaalde vormvereisten zijn nageleefd *VB: een huwelijkscontract, een schenking onder de levenden, een huwelijk*
- Als de vormvereiste niet nageleefd is, is de overeenkomst nietig
- Reële of zakelijke contracten
- Enkele overeenkomsten ontstaan slechts door de afgifte van de zaak waarop zij betrekking hebben
VB: een lening komt maar tot stand zodra, naast de wilsovereenstemming, het geleende bedrag ter beschikking wordt gesteld
- De bewaarnemer is pas tot teruggave gehouden nadat hij de in bewaring gegeven zaak effectief heeft ontvangen

Bijkomende vormvereisten

- Andere vormvereisten die geldigheid niet aantasten
 - o Sommige vormvereisten zijn er enkel om bewijsreden BW ART1325
 - o Sommige vormvereisten zijn enkel vereist voor de tegenstelbaarheid van de rechtshandeling
VB: de publiciteitsvereisten op het hypotheekkantoor opdat een eigendomsoverdracht van een onroerend goed tegenstelbaar zou zijn aan derden ter goeder trouw met een concurrerend recht
 - o Laatste jaren sterke opleving van vormvereisten met het oog op de bescherming van de rechtszekerheid, consumentenbelangen enz.
VB: "algemene voorwaarden", een aangetekende brief

3. Bindende kracht van de overeenkomst

De partijen hebben voor zichzelf, maar evenzeer voor de rechter, zoveel als een wet gemaakt: zij moeten hun geldig gesloten overeenkomst eerbiedigen → een overeenkomst kan in de regel enkel ongedaan gemaakt worden of gewijzigd worden met wederzijdse toestemming (1 van de contractpartijen kan de overeenkomst in de regel niet eenzijdig beëindigen of wijzigen) BW ART1134

Maar dit is niet absoluut:

Herroepingsrecht

- In een aantal gevallen kent de wetgever aan een contractpartij het recht toe om binnen een redelijk korte periode een gesloten overeenkomst te herroepen
VB: indien een verkoop op afstand is gesloten (via internet), heeft de consument-koper een bedenktperiode van 14 kalenderdagen

Opzegging

- De wet regelt zelf welke partijen onder welke voorwaarden eenzijdig een dergelijk contract kunnen beëindigen, bovendien aanvaarden rechters en auteurs algemeen dat een overeenkomst van onbepaalde duur eenzijdig opzegbaar is door elke partij ongeacht of er een contractuele bepaling in die zin is opgenomen (respecteren van opzegtermijn)
VB: bij het huren van een appartement, een arbeidsovereenkomst

Imprevisie (niet in België)

- Voornamelijk bij overeenkomsten over langere termijn: contractpartij kan ernstige moeilijkheden ervaren om haar contractuele verbintenissen na te komen omdat er zich na de contractsluiting een wijziging van de omstandigheden heeft voorgedaan die deze contractpartij niet kon voorzien noch vermijden en die niet aan haar fout is toe te rekenen
VB: een financiële crisis die het moeilijk maakt om de nodige financiële middelen te vinden
→ klassiek laat de imprevisie toe dat de rechter de inhoud van de overeenkomst wijzigt zodanig dat de contractpartijen de opnieuw evenwichtige overeenkomst verder kunnen uitvoeren

4. Het beginsel van de goede trouw

BW ART1134

3 functies van de goede trouw:

Aanvullende functie

- De goede trouw vult de overeenkomst aan met (positieve of negatieve) verplichtingen die de contractpartijen niet uitdrukkelijk zijn overeengekomen
- De wetgever veronderstelt terecht dat de contractpartijen niet alles in detail hebben uitgewerkt en dat zij het overbodig achten zich uit te spreken over bijzonderheden die als het ware vanzelfsprekend zijn BW ART1135
VB: schadebeperkingsplicht, loyaliteitsplicht, informatieplicht, heronderhandelingsplicht

Interpretatieve functie

- Uitgangspunt: de gemeenschappelijke bedoeling van de contractpartijen (eerder dan de letterlijke bewoordingen van de overeenkomst) BW ART1156
- Een grens aan de interpretatie a.d.h.v. de wil van de contractpartijen bestaat er echter in dat de akte nooit mag doen liegen

Beperkende of matigende functie

- A.d.h.v. het verbod op rechtsmisbruik beperkt de goede trouw de manier waarop een persoon zijn rechten kan uitoefenen → de goede trouw kan matigend optreden tot de manier waarop een normaal zorgvuldig persoon dat recht zou hebben uitgeoefend
- Is een dergelijke matiging niet mogelijk of niet wenselijk, dan kan de rechter vereisen dat de persoon die zijn recht heeft misbruikt, de schade vergoedt die door dit rechtsmisbruik is ontstaan

Afdeling 7: Veinzing of simulatie

Indien de contractpartijen naar de buitenwereld bewust de schijn wekken dat ze een bepaalde overeenkomst of rechtshandeling hebben gesloten terwijl ze in het geheim onder elkaar a.d.h.v. een zogenaamde 'tegenbrief' iets anders zijn overeengekomen

Dit is doorgaans ingegeven door legitieme motieven zoals discretie, reputatie of ruzie voorkomen

Een derde kan kiezen welke houding hij aanneemt ten aanzien van de geveinsde rechtshandeling:

- Hij doet een beroep op de geveinsde rechtshandeling met alle gevolgen ervan → de partijen kunnen de veinzing aan de derde niet tegenwerpen BW ART1321
- Hij doet een beroep op de tegenbrief nadat hij zich tot de rechter heeft gewend met een vordering tot geveinsdverklaring

Afdeling 8: Gevolgen tussen de partijen

Uitgangspunt: de gevolgen die een overeenkomst tussen partijen met zich meebrengt, moeten uitgevoerd worden

1. Uitvoering en niet-uitvoering

Uitvoeringsplicht

- De overeengekomen verbintenis heeft kracht van wet: de schuldenaar moet zijn verbintenis in haar geheel uitvoeren volgens de overeengekomen modaliteiten (o.a. tijd en plaats) BW ART1134

Vaststelling van niet-uitvoering

- Een schuldenaar voert zijn verbintenis niet uit indien hij ze niet conform de inhoud van de overeenkomst nakomt
 - Bij een resultaatsverbintenis: het bewijs dat de schuldenaar het beloofde resultaat niet heeft bereikt volstaat
 - Bij een middelenverbintenis: de bewijslast is hier zwaarder: de schuldenaar is niet aansprakelijk omdat hij het beoogde resultaat niet heeft bereikt → slechts aansprakelijk indien het bewijs voorligt dat hij niet de middelen heeft ingezet die een normaal zorgvuldig persoon in dezelfde concrete omstandigheden wel zou hebben ingezet

Ingebrekestelling (aanmaning)

- Met een ingebrekestelling (of aanmaning) wijst de schuldeiser de schuldenaar erop dat hij tekortschiet in de uitvoering van zijn verbintenis en geeft hij op een duidelijke en ondubbelzinnige wijze aan dat de schuldenaar zijn verbintenis moet nakomen
- In principe niet verbonden aan vormvereisten tenzij de overeenkomst of de wet anders bepaalt (gerechtsdeurwaardersexploot, (aangetekende) brief)
- Gevolgen van ingebrekestelling
 - Een schuldeiser kan een contractuele tekortkoming vanwege de schuldenaar in de regel slechts via gerechtelijke weg sanctioneren nadat de schuldeiser de schuldenaar in gebreke heeft gesteld
 - Eventueel kan schuldeiser moratoire schadevergoeding vorderen omwille van de vertraging in de uitvoering van een verbintenis BW ART1146
 - Verschuiving van het risico op verlies van de specifieke zaak die het voorwerp van de verbintenis vormt naar de in gebreke blijvende verkoper BW ART1138
 - Beperkte verjaringsstuitende functie

2. Wettelijk stelsel van de sanctionering

Een schuldenaar blijft in gebreke zodra hij, indien nodig, in gebreke is gesteld omwille van een tekortkoming aan zijn contractuele verbintenis

Verweer voor de schuldenaar: overmacht

- De schuldenaar kan de tekortkoming rechtvaardigen door zich op overmacht te beroepen: daartoe moet hij bewijzen dat hij zijn verbintenis onmogelijk kon uitvoeren omdat een onvoorzienbare, onvermijdbare en aan hem ontoerekenbare wijziging in de omstandigheden de uitvoering van de verbintenis in de weg stond
→ een rechtsgeldig beroep op overmacht bevrijdt de schuldenaar niet enkel van zijn prestatieplicht maar ook van zijn aansprakelijkheid omwille van zijn tekortkoming aan die prestatieplicht
- Bij tijdelijke overmachtssituatie: de uitvoering van de verbintenis is in principe geschorst tot het ogenblik waarop de verbintenis opnieuw kan worden uitgevoerd
VB: een zanger heeft zich verbonden tot een publiek optreden maar de week voordien wordt hij slachtoffer van een zwaar verkeersongeval en moet hij maanden in het ziekenhuis verblijven (= overmachtssituatie)

Mogelijkheden van de schuldeiser

- Geen actie tegen de persoon
 - o Elk gebruik van fysieke dwang op de persoon van de schuldenaar is verboden
- De schuldeiser kan zijn belangen enkel benaarstigen op het vermogen (en niet op de persoon)
- De schuldeiser kan zich beroepen op het tijdelijke verweermiddel de ENAC → indien de schuldeiser buitengerechtelijk zijn gading niet vindt, kan hij zich tot de rechter wenden (rechterlijke sancties)
- Exemptio non adimpleti contractus (ENAC)
 - o ENAC = een tijdelijk weermiddel waarop de schuldeiser zich kan beroepen: eigen prestatie opschorten tot het ogenblik waarop de schuldenaar zijn prestaties uitvoert
VB: volgens een overeenkomst moet de fabrikant elke maand 1 ton garen leveren en betaalt de afnemer binnen de week na de levering. Indien de afnemer een gedane levering niet heeft betaald, kan de leverancier ervoor kiezen om de levering van de daaropvolgende maand niet uit te voeren, zonder dat hij daardoor contactbreuk pleegt. Als de afnemer om de levering vraagt, werpt de fabrikant de ENAC op
- Rechterlijke sancties
 - o Indien de partijen in onderling overleg geen uitweg zien, kan de schuldeiser zich tot de rechter wenden → de rechter heeft verschillende keuzes:
 - Gedwongen uitvoering
 - Gedwongen uitvoering in natura
 - Gedwongen uitvoering bij equivalent
 - Ontbinding van een wederkerige overeenkomst
 - Schadevergoeding

Gedwongen uitvoering: algemeen

- De schuldeiser dwingt via gerechtelijke weg de schuldenaar tot de uitvoering van de door hem aangegane verbintenis: in de regel vindt dit plaats in natura door de beloofde prestatie daadwerkelijk te leveren maar deze kan ook bij equivalent gebeuren door een geldsom te betalen ter vervanging van de overeengekomen prestatie

Gedwongen uitvoering in natura

- Dit is de normale sanctie, de schuldenaar kan zelf niet de uitvoering bij equivalent verkiezen boven de uitvoering in natura en de schuldeiser kan geen schadevergoeding verkiezen als de verbintenis nog in natura kan worden uitgevoerd
- Enkel bij dwang op de persoon of indien dwanguitvoering het verbod op rechtsmisbruik zou schenden, is een gedwongen uitvoering in natura niet mogelijk
 - o De schuldeiser kan, mits machtiging van de rechter en op kosten van de schuldenaar, vernietigen wat de schuldenaar heeft verricht in strijd met zijn verbintenissen BW ART1143
 - o De schuldeiser kan zich door de rechter laten machtigen om de prestatie van de schuldenaar te laten uitvoeren door een derde, op kosten van de schuldenaar BW ART1144
 - o De rechter kan als vorm van indirecte dwang de schuldenaar veroordelen tot een dwangsom (= een bijkomende veroordeling om een geldsom te betalen die door de rechter wordt uitgesproken voor het geval de schuldenaar zou weigeren een tegen hem uitgesproken hoofdveroordeling waarin een verbintenis wordt vastgelegd, ten uitvoer te leggen)

Gedwongen uitvoering bij equivalent

- De rechter kent aan de schuldeiser een vervangende schadevergoeding toe

Ontbinding van een wederkerige overeenkomst

- Bij wederkerige overeenkomst: de ene partij gaat haar verbintenis aan omwille van de tegenprestatie van de andere (quid pro quo)
- De ontbinding maakt in de regel op een retroactieve wijze een einde aan de hele overeenkomst omdat een contractpartij haar verbintenis in voldoende ernstige mate niet is nagekomen
 - bevrijdt beide partijen van hun prestatieplicht, de ontbonden overeenkomst wordt geacht nooit bestaan te hebben
 - de partijen moeten de aan hen geleverde prestaties teruggeven zodanig dat elk wordt hersteld in de situatie alsof er geen overeenkomst had bestaan
- Om de mogelijkheid om een overeenkomst te ontbinden te begrenzen: een rechter moet de onderliggende wanprestaties voldoende ernstig achten om de ontbinding te verantwoorden + de rechter moet van oordeel zijn dat de uitvoering in natura van de overeenkomst geen slaagkansen meer heeft en dus dat de schuldenaar geen uitstel meer mag genieten
- Enkel uitzonderlijke omstandigheden waarin een voorafgaande rechterlijke tussenkomst zinloos of doelloos zou zijn, kunnen deze zogenaamde buitengerechtelijke ontbinding rechtvaardigen

Schadevergoeding

- Het recht op schadevergoeding ontstaat telkens wanneer de schuldeiser door de fout van de schuldenaar schade lijdt BW ART1146
- Zowel bij gedwongen uitvoering van de verbintenissen als bij ontbinding van de wederkerige overeenkomst
- De schadevergoeding vervangt of compenseert het ontbreken van de uitvoering in natura
- Het bedrag is afhankelijk van de omvang van de schade die de schuldeiser kan bewijzen: niet alleen zijn geleden verlies maar ook zijn gederfde winst komen in aanmerking (verschilt ook naargelang de schuldenaar te kwader trouw was of niet)

3. Contractuele regelingen voor een contractuele wanprestatie

Binnen bepaalde grenzen kunnen partijen in een overeenkomst vastleggen welke gevolgen een wanprestatie van (één van) hen zal teweegbrengen

Bevrijdings- of exonerationenadering

- Gemeenrechtelijke aansprakelijkheid wegens een toerekenbare contractuele tekortkoming wijzigen
- Doorgaans beperken partijen hun aansprakelijkheid tot bepaalde soorten van fouten of tot een bepaald maximumbedrag, soms sluiten ze hun aansprakelijkheid helemaal uit
- Een bevrijdingsbeding is in het algemeen geldig tenzij het behoort tot 1 van de uitzonderingen:
 - De wet mag een bevrijdingsbeding niet verbieden (niet strijdig met openbare orde)
VB: de tienjarige aansprakelijkheid van de aannemer en de architect
 - Een bevrijdingsbeding mag niet iedere zin of betekenis ontnemen
 - Een contractpartij kan haar aansprakelijkheid niet uitsluiten voor haar eigen bedrieglijk handelen

Uitdrukkelijk ontbindend beding

- Tenzij wettelijk verboden, kunnen de contractpartijen in een wederkerige overeenkomst zelf een uitdrukkelijk ontbindend beding opnemen waarmee ze kunnen afwijken van de normale wettelijke regel van het stilzwijgend ontbindend beding
→ De partijen proberen te vermijden dat een rechter kan beoordelen of de ingeroepen contractuele wanprestatie voldoende ernstig is om de ontbinding van de overeenkomst te verantwoorden
- Een rechter kan bij betwisting nagaan of voldaan is aan de voorwaarden om zich op het uitdrukkelijk ontbindend beding te beroepen en hij kan ook steeds nagaan of een schuldeiser geen rechtsmisbruik heeft gepleegd door zich op het beding te beroepen

Schadebeding

- Partijen komen overeen dat bij wanprestatie een bepaalde forfaitaire vergoeding de schade zal dekken die uit de wanprestatie voortvloeit: een schadebeding legt meteen het bestaan en de omvang van de schade vast in geval van wanprestatie → de schuldeiser hoeft niet te bewijzen dat hij werkelijk schade heeft geleden
- De forfaitaire vergoeding moet kennelijk binnen de grenzen vallen van de schade die de contractpartijen bij de contractsluiting redelijkerwijze konden voorzien (een overdreven schadebeding is niet nietig maar wel vatbaar voor matiging door de rechter)

Afdeling 9: Einde van een overeenkomst

Overeenkomst of verbintenis

Als de overeenkomst eindigt, impliceert dit in regel ook het einde van de verbintenissen uit die overeenkomst. Niet verzekerd dat de voorheen ingetreden gevolgen onaangeroerd blijven

Als de verbintenissen uit de overeenkomst uitdoven, sorteert de overeenkomst zelf ook geen effect meer. De gevolgen die ingetreden zijn voor de overeenkomst blijven bestaan

Nietigheid

- Een overeenkomst is in de regel vatbaar voor nietigverklaring indien ze niet op een geldige wijze tot stand is gekomen ($\leftrightarrow$ bij verbreking en ontbinding: wel geldig tot stand gekomen)
- Enkel een rechter kan een overeenkomst vernietigen omdat het niet was voldaan aan 1 van de algemene geldigheidsvoorwaarden voor het sluiten van rechtshandelingen

Verbreking

- De beëindiging van de overeenkomst zowel in onderling akkoord als de eenzijdige opzegging

Overlijden

- De rechten en plichten van de overledene gaan over op de erfgenamen en rechtverkrijgenden BW ART1122
- Enkel een overeenkomst intuitu personea eindigt bij het overleden

Ontbinding

- Bij wanprestatie of bij overmacht

Verval

- Wanneer één van de geldigheidsvereisten (voorwerp of oorzaak) na het ogenblik van de contractsluiting verdwijnt
- Dit is zeker zo bij het wegvallen van het voorwerp, hoogst onzeker bij wegvallen van de oorzaak

Hoofdstuk V: Verbintenis uit onrechtmatige daad

Inleiding

Aansprakelijkheid = iemand is gehouden de schade die een ander lijdt, te herstellen

- Contractuele aansprakelijkheid = de verplichting tot vergoeding van de schade wegens niet-naleving van de door de contractpartijen bepaalde prestaties (verbintenissen)
- Buitencontractuele aansprakelijkheid = de verplichting tot vergoeding van andermans schade wegens overtreding van een aan eenieder opgelegde (wettelijke, reglementaire) zorgvuldigheidsnorm

Kernbegrippen

Fout- of risicoaansprakelijkheid

- Foutaansprakelijkheid: het slachtoffer kan slechts aanspraak maken op vergoeding van de geleden schade indien de dader de schade veroorzaakt door foutief gedrag (de regel)
- Risicoaansprakelijkheid: de aansprakelijkheid van een persoon is afhankelijk van het optreden van een persoon (de uitzondering)

Objectieve of subjectieve aansprakelijkheid

- Subjectieve aansprakelijkheid: er moet een fout aanwezig zijn in objectieve zijn (een handeling die een normale, voorzichtige mens niet zou hebben gesteld) en deze daad moet toegerekend worden aan een subject (het rechtssubject moet voldoende bewust zijn van de onrechtmatigheid)
- Objectieve aansprakelijkheid: indien de plicht tot vergoeding vaststaat nadat de fout vaststaat (wanneer geen schuld vereist is)

Volledige of beperkte aansprakelijkheid

- In een aantal gevallen heeft de wetgever de omvang van de schadevergoeding beperkt

Afdeling 1: Contractueel en extra-contractueel aansprakelijkheidsrecht: voorrang van contractueel aansprakelijkheidsrecht?

A. Samenloopverbod

De niet-nakoming van een verbintenis uit contract geeft aanleiding tot de contractuele aansprakelijkheid BW ART1382

Principieel verbod voor beroep op ART1382 en contractbreuk voor eenzelfde feit, dit kan enkel als de fout ook als een misdrijf kan worden omschreven

B. Co-existentieleer

De contractuele fout kan ook schade aan een derde veroorzaken → co-existentieleer: tussen de partijen geldt de contractuele aansprakelijkheid terwijl de derde-schadelijder zich kan beroepen op de aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad

- *VB: een lift stort neer wegens een slecht uitgevoerde herstelling → de schadelijdende eigenaar moet zich beroepen op de contractuele aansprakelijkheid van de hersteller en de toevallige gebruiker die gewond raakt, zal de hersteller aanspreken op grond van onrechtmatige daad*

C. Immuniteit

Bepaalde personen of instellingen kunnen niet aansprakelijk gesteld worden voor de gevolgen van hun foutief optreden:

- De Koning
- De rechter in uitoefening van zijn functie
- ...

D. Quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent

Contractpartijen doen beroep op een derde om een onderdeel van het contract uit te voeren, deze uitvoeringsagent zal in vele gevallen vrijuit gaan dus quasi-immuun zijn tegen de vordering BW ART1382 (stuwadoorsarrest)

Deze quasi-immuniteit komt te vervallen wanneer het samenloopverbod tussen oorspronkelijk contractant en medecontractant komt te vervallen of wanneer het niet gaat om de medecontractant van de opdrachtgever van de uitvoeringsagent

Afdeling 2: Rechtstreekse aansprakelijkheid

1. Basisregeling

Rechtstreekse en onrechtstreekse aansprakelijkheid

- Directe of rechtstreekse aansprakelijkheid: de aansprakelijkheid voor eigen daad
- Indirecte, onrechtstreekse of kwalitatieve aansprakelijkheid: aansprakelijk voor de daden van iemand anders, voor dieren of gebouwen BW ART1384-1386
- Uitgangspunt: objectief en subjectief element

A. Objectief element: de daad

I. Begrip

- Een foutief gedrag = een gedraging of een verzuim die een normaal voorzichtig mens in dezelfde omstandigheden niet zou stellen
- Een open begrip: de rechter mag vrij elke maatschappelijke handeling toetsen aan het criterium fout (een handelen of niet-handelen)

II. Zorgvuldigheidsnorm

- Elk onzorgvuldig gedrag kan door de rechter als een fout worden gekwalificeerd indien een normaal zorgvuldig mens die onzorgvuldigheid niet zou hebben begaan
- De goede huisvader = een abstract wezen dat zich voorbeeldig in de maatschappij gedraagt → geconcretiseerd in de omstandigheden waarin het ongeval zich voerde (geen rekening houden met de specifieke persoonlijke eigenschappen of zwakheden van een persoon)
- Men kan enkel aansprakelijk gesteld worden indien men kon voorzien dat een bepaalde handeling schade kon veroorzaken
- De rechter moet de vraag stellen hoe de goede huisvader, in de concrete omstandigheden waarin de vraag werd gesteld, zou hebben gehandeld

III. Inbreuk op de wetbepaling (i.e. een specifieke gedragsnorm)

- Elke niet naleving van een wettelijke gedragsnorm maakt steeds een fout uit (vereist dat de norm een specifiek gebod of verbod oplegt (dat de norm een specifiek gedrag oplegt), wanneer dit niet het geval is moet de rechter alsnog de zorgvuldigheidsnorm toepassen)
- Elk misdrijf is meteen een onrechtmatige daad (alle verkeersovertredingen)

IV. Bewijs van fout

- Het slachtoffer moet zowel de handeling of onthouding bewijzen als het onrechtmatig karakter ervan (met alle middelen)

B. Subjectief element: de dader

De fout moet aan de schadeverwekker kunnen worden verweten: deze moet zich bewust (kunnen) geweest zijn van de draagwijdte van zijn daden

I. Natuurlijke personen: 'bewustzijnvereiste'

- Minderjarigen zijn in beginsel persoonlijk aansprakelijk voor de schade die zij door hun fout veroorzaken, deze is niet mogelijk wanneer het gaat om een onmondig kind dat zich van de draagwijdte van zijn daden niet bewust kan zijn (onder de 7 jaar)
- Krankzinnigen zijn niet aansprakelijk voor de schade die zij veroorzaken

II. Rechtspersonen

- Rechtspersonen kunnen burgerrechtelijk niet aansprakelijk worden gesteld voor hun eigen fouten (niet aanvaardbaar) → opgelost door de orgaantheorie: een rechtspersoon treedt in het rechtsverkeer op langs fysieke personen die de bevoegdheid hebben de rechtspersoon te vertegenwoordigen, zonder in een band van ondergeschiktheid te staan t.o.v. deze laatste

C. Gekwalificeerde fout

I. Lichtste fout is voldoende voor aansprakelijkheid

- Elke tekortkoming, zelfs de kleinste, leidt tot aansprakelijkheid
- Maar niet elke vergissing die een persoon begaat, hoeft een fout te zijn
VB: wanneer een geneesheer een onjuiste diagnose stelt slechts fout indien de genomen beslissing tot stand is gekomen op een lichtzinnige of onvoorzichtige wijze
- Werknemers zijn slechts aansprakelijk voor zware fouten en voor lichte fouten die zij regelmatig begaan

II. Onderscheid met opzettelijke fout

III. Exoneratieclausules

- Een partij bedingt, verklaart... geen aansprakelijkheid te dragen voor de gevolgen van de door haar begane fout
- De clausules van ontheffing van aansprakelijkheid op grond van onrechtmatige daad zijn geldig behoudens voor bedrog of zware fout die gelijk te stellen is met bedrog
- Het is aan de persoon die zich op het exoneratiebeding beroept om te bewijzen dat het slachtoffer dit beding kende en aanvaard heeft
VB: een vrijwilliger is bereid voor een schoolfeest kosteloos tafels en stoelen te vervoeren van de school naar het plein, hij spreekt af dat hij niet aansprakelijk is voor de eventuele schade aan de tafels en stoelen

D. Beperkingen van de persoonlijke aansprakelijkheid

E. Rechtvaardigingsgronden

In geval van overmacht

F. Onrechtmatige daad versus misdrijf

I. Elk misdrijf

- Elk misdrijf is een onrechtmatige daad
- Twee mogelijkheden bij een vraag naar schadevergoeding ingevolge van een misdrijf
 - o Burgerlijke procedure
 - Slachtoffer kan zich direct wenden tot de burgerlijke rechter
 - o Strafrechtelijke procedure
 - Slachtoffer kan tijdens strafproces tegen de dader een schadevergoeding vorderen en bekomen
- Slachtoffer kan zich burgerlijke partij stellen om zo tussen te komen en vergoeding te vragen

II. Gezag van strafrechtelijke gewijsde

- Tegenstrijdige uitspraken van de burgerlijke rechter en strafrechtelijke rechter tegen te gaan en het gezag van de gewijsde die wordt toegekend aan de beslissing van de strafrechter te garanderen
 - o Uitspraak van de strafrechter kan niet worden aangetast en geldt ten aanzien van eenieder, inclusief diegenen die geen partij waren in het strafproces
 - o Burgerlijke rechter moet zijn eindbeslissing opschorten tot de strafrechter uitspraak heeft gedaan in het kader van de strafvordering

2. Overheidsaansprakelijkheid

A. Uitvoerende macht

IV. Aansprakelijkheid openbare wegen

- Gemeenten zijn verplicht te zorgen voor veilige wegen

B. Rechterlijke macht

Voordien werd aangenomen dat als de rechterlijke macht fouten begin, de Belgische Staat niet kon worden veroordeeld tot schadevergoeding

- De Keyser of Anca-arrest van het Hof van Cassatie
 - o Fout van het jurisdictioneel orgaan kan aanleiding geven tot een aansprakelijkheidsvordering, indien het gewraakte vonnis werd tenietgedaan

C. Wetgevende macht

Overheidsaansprakelijkheid wegens fouten van de wetgevende macht

- Problemen hoofdzakelijk bij het niet-naleven van de door Europa opgelegde termijn voor omzetten van richtlijnen in het intern recht
- Cassatiearrest 1 juni 2006, sterke evolutie: nu ook in andere domeinen ruimte voor overheidsaansprakelijkheid wegens fouten wetgevende macht

Afdeling 3: Aansprakelijkheid voor andermans daad (voor andere personen): vermoedens van aansprakelijkheid

3 gevallen waarin een persoon aansprakelijk kan worden gesteld voor de fout van iemand:

- Ouders voor de schade veroorzaakt door fouten van hun minderjarige kinderen
- Onderwijzers voor de schade veroorzaakt door de fouten van onder hun toezicht staande leerlingen
- Aanstellers voor de schade veroorzaakt door de fout van hun aangestelden in de bediening waaraan zij aangesteld zijn

Dit is een vermoeden van fout dat kan weerlegd worden, de ouder of onderwijzer wordt geacht een fout te hebben omkering van de bewijslast dus.

Bij de aansteller is het fundamenteel anders, de aansteller kan zijn aansprakelijkheid niet ontlopen

1. Aansprakelijkheid van ouders

Regeling

- Het slachtoffer kan derhalve vergoeding vragen zowel aan:
 - o De ouders (beide)
 - o Het kind zelf indien het de jaren des onderscheids heeft bereikt

Toepassingsgebied

- De daden van alle minderjarige kinderen (ook zij die niet tot de jaren des onderscheids zijn gekomen, krankzinnige of zwaar achterlijke kinderen)
- De kinderen zijn zelf niet aansprakelijk en indien de ouders het bewijs leveren dat ze een goede opvoeding hebben gegeven en geen toezichtfout hebben gemaakt, zijn zij ook niet aansprakelijk
→ in dit geval vindt het slachtoffer geen aansprakelijk persoon
- Aansprakelijkheid geldt niet voor grootouders, voogden of andere personen waarbij de kinderen verblijven
- Het slachtoffer kan de minderjarige niet rechtstreeks dagvaarden of zich burgerlijke partij stellen voor de onderzoeksrechter
- Uithandengeven door de jeugdrechter gelden de gewone regels

Ontheffing van aansprakelijkheid

- Aansprakelijkheid van de ouders is gebaseerd op het vermoeden van een fout in de opvoeding of een fout in het toezicht
- Weerlegbaar: vrijstelling indien de ouders bewijs leveren dat ze een goede opvoeding hebben gegeven EN dat ze geen fout hebben gemaakt bij hun toezicht
- Indien de ouders een familiale verzekering hebben afgesloten, dekt deze polis, zowel de rechtstreekse aansprakelijkheid van de minderjarige als de aansprakelijkheid van de ouders BW ART1384
- Indien kinderen een fout maken terwijl ze onder bewaking staan van een leraar kan de aansprakelijkheid van ouders en leerkracht worden gecumuleerd

2. Aansprakelijkheid van onderwijzers

Regeling

- De onderwijzers zijn aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door hun leerlingen gedurende de tijd dat deze onder hun toezicht staan BW ART1384

Toepassingsgebied

- De leerlingen = zij die onderwijs of beroepsopleiding volgen zowel volwassenen als minderjarigen (ook bij stage)
- Onderwijzers = zij die onderwijs verstrekken
 - Niet van toepassing op jeugdleiders en monitoren (wel instructoren) ook niet op de aansteller van de onderwijzer (school)

Ontheffing van aansprakelijkheid

- Weerlegbaar: onderwijzers kunnen zich bevrijden van hun aansprakelijkheid door het tegenbewijs te leveren dat zij de fout van de leerling niet hadden kunnen vermijden
VB: op de speelplaats escaleert het spel tussen kind A en kind B, kind A heeft kind B een vuistslag gegeven, kind B heeft hierdoor een blijvend tandletsel, meester Johan hield op dat moment toezicht op de speelplaats → meester Johan is aansprakelijk

3. Aansprakelijkheid van de aanstellers

De aansteller kan aansprakelijk gesteld worden voor schade die wordt aangericht door diens aangestelden

Geen vermoeden van aansprakelijkheid maar wel een vorm van objectieve aansprakelijkheid

4. Gemeenschappelijke kenmerken

Cumulatieve aansprakelijkheid

- De aansprakelijkheid van de dader, leraar of aansteller staat naast deze van de kinderen, leerlingen of aangestelden en vervangt deze niet
VB: bij schade veroorzaakt door kinderen kan het slachtoffer zowel het kind persoonlijk als de ouders aanspreken voor het geheel van de schade (schade slechts 1x vergoed krijgen)

Geen bevrijding dader

- Enkel een voordeel voor het slachtoffer, niet voor de dader (twee gevolgen)
→ indien de kinderen, de leerlingen of de aangestelden persoonlijk het slachtoffer hebben vergoed, kunnen zij zich niet keren tegen hun ouder, leraar of aansteller om de uitbetaalde vergoedingen te recupereren
→ indien de vader-moeder, leraars of aanstellers het slachtoffer hebben vergoed krachtens hun kwalitatieve aansprakelijkheid (omwille van hun hoedanigheid) kunnen zij de betaald schadevergoeding terugvorderen van de persoon die de schade heeft veroorzaakt
VB: de vader en de moeder kunnen de uitbetaalde schadevergoeding terugvorderen van hun eigen kind dat de schade heeft veroorzaakt
- De kwalitatief aansprakelijke persoon kan de schade slechts terugvorderen van de aansprakelijke persoon in de mate dat de aansprakelijke persoon persoonlijk gehouden is de schade te vergoeden aan het slachtoffer
VB: werkgever kan enkel terugvorderen van werknemer als die een zware fout heeft begaan

Objectief onrechtmatige daad

- Aansprakelijkheid van de ouder, leraar of aansteller geldt enkel in zover de schade veroorzaakt is door een daad die objectief als onrechtmatig kan worden aangemerkt

Aansprakelijkheid verkeersboete

- Ook zijn de ouder, leraar of aansteller aansprakelijk voor geldboetes wegens verkeersovertredingen
 - Dit wordt uitgebreid tot de voogd voor de inwonende pupil
 - Men kan dit ook weerleggen (ouders en leraar)

Afdeling 4: Objectieve aansprakelijkheid

1. Artikel 1386bis BW

Bij schade aangericht door krankzinnigen laat de rechter toe een billijkheidsoplossing te zoeken

- Rechter kan schade geheel, gedeeltelijk ten laste van de krankzinnige of onvergoed laten

2. Burenhinder

= vorm van objectieve aansprakelijkheid

- Schoorsteen-arrest en kanaal-arrest = uitwerking van de evenwichtsleer
- Evenwichtsleer = het verbreken van het tot stand gekomen evenwicht tussen naburige eigendommen op een niet-foutieve wijze verplicht de eigenaar om het “verstorende” onroerend goed tot een rechtmatige en passende compensatie, waardoor het verbroken evenwicht wordt hersteld
- Enkel billijke compensatie = enkel ‘bovenmatige burenhinder’ komt in aanmerking

3. Risicoaansprakelijkheid

A. Aansprakelijkheid aansteller

Regeling

- Aanstellers = opdrachtgevers die andere personen gebruiken voor het uitvoeren van een job: ze hebben in beginsel de aangestelden gekozen
- Aangestelden = zij die in ondergeschikt verband werk uitvoeren voor een ander
- De aansteller is aansprakelijk voor fouten die door de aangestelde begaan in de bediening waartoe hij gebezigd werd: binnen de perken van zijn opdracht + tijdens en naar aanleiding van de dienst

Geen tegenbewijs mogelijk

- Het volstaat niet dat de aansteller tegenbewijs levert geen fout te hebben begaan om aan aansprakelijkheid te ontsnappen, het gaat hier om risicoaansprakelijkheid

Artikel 18 arbeidsovereenkomstwet en artikel 2 wet 10 februari 2003 op de ambtenaren

- “Ingeval de werknemer bij de uitvoering van zijn overeenkomst de werkgever of derden schade berokkent, is hij enkel aansprakelijk voor zijn bedrog en zijn zware schuld. Voor lichte schuld is hij enkel aansprakelijk als die bij hem eerder gewoonlijk dan toevallig voorkomt.”

B. Schade door gebrekkige zaken

Regeling

- De bewaker van een gebrekkige zaak is aansprakelijk voor de schade die door het gebrek van de zaak wordt veroorzaakt

Een zaak

- Regeling geldt voor alle zaken, ongeacht of het over een eenvoudige zaak gaat of over complexe zaken (dieren en gebouwen uitgezonderd)

Gebrek in de zaak

- Een hoedanigheid of kenmerk van de zaak (niet een bepaald gebruik)
VB: glasscherven in een zandbak
- Betrekking op de structuur van de zaak
VB: de keuze van de vloerbekleding zodat elke gebruiker uitglijdt
- Abnormaal kenmerk: vergelijking met zaken van dezelfde soort en hetzelfde type
VB: de afwateringscapaciteit van een pomp is onvoldoende om in de concrete omstandigheden overstromingen te voorkomen

Bewaker

- De bewaker = diegene die voor eigen rekening het genot en gebruik van de zaak heeft met de macht deze te leiden en de plicht haar te bewaken en erop toe te zien (niet altijd de eigenaar)

Aansprakelijkheidsontheffing

- Onweerlegbaar vermoeden van fout: enkel ontkomen door aan te tonen dat de schade niet veroorzaakt werd door het gebrek maar het gevolg is van een vreemde oorzaak

C. Instorten gebouwen

Regeling

- De eigenaar van het gebouw is aansprakelijk voor de schade door de instorting ervan veroorzaakt, wanneer de instorting te wijten is aan verzuim aan onderhoud of aan een gebrek in de bouw BW ART1386

Gebouw

- Een gebouw = een constructie, opgericht door de mens uit diverse materialen en op duurzame wijze met de grond verbonden (dus geen caravan)

Instorting

- Instorting = het begeven van een substantieel of representatief gedeelte van een bouwwerk dat verband houdt met de stabiliteit van het gebouw

Onderhoud of gebrek

- Een eventuele fout van de eigenaar moet niet bewezen worden: het gebrek in de bouw of het verzuim aan onderhoud kunnen te wijten zijn aan een vorige eigenaar, een aannemer of een huurder
- Aansprakelijkheid geldt niet bij overmachtssituatie VB. *aardbeving, storm...*

Eigenaar

- Hij is aansprakelijk zelfs als hij het gebouw niet heeft opgericht, het niet gebruikt of niet verantwoordelijk is voor het onderhoud ervan. Hij zal echter een verhaal hebben indien het instorten te wijten is aan andermans fout

Aansprakelijkheidsontheffing

- Staat niet open voor tegenbewijs, het is een absoluut vermoeden.
- Enkel bewijs dat de schade niet aan het instorten van het gebouw, maar aan een vreemde oorzaak te wijten is kan de eigenaar bevrijden van zijn aansprakelijkheid

Geen cumulatie van de artikelen 1386 en 1484

- Persoon die schade lijdt kan zijn vordering niet tegelijk op beide artikels steunen
- Wel gaat men als op grond van artikel 1386 BW de vordering wordt afgewezen steunen op de regels van artikel 1384, lid 1 BW

D. Productaansprakelijkheid

Regeling

- Product = lichamelijk goed
- Product is gebrekkig = niet de veiligheid biedt die men gerechtigd is ervan te verwachten
- Eenmaal gebrek, schade en causaal verband bewezen, duidt de wetgever de producent aan die gehouden is de schade te betalen
- Deze kan enkel in de in artikelen 8 van de wet vermelde gevallen aan deze aansprakelijkheid ontkomen
- De regeling is= autonoom, aanvullend en karakter van strikte aansprakelijkheid

E. Dieren (Wilde en dode dieren vallen buiten het toepassingsgebied)

Regeling

- De eigenaar van een dier of degene die een dier in gebruik heeft, is aansprakelijk voor de schade die het dier veroorzaakt, zelf indien het verdwaald of ontsnapt is, het is risicoaansprakelijkheid, BW ART1835
- De regeling heeft uitdrukkelijk tot voorwerp het slachtoffer tegemoet te komen, aansprakelijkheid kan niet wegvallen

Dieren

- Geldt voor alle dieren zodra ze in bezit zijn genomen

Eigenaar – bewaarder

- De eigenaar van een dier of degene die zich ervan bedient

Aansprakelijkheidsontheffing

- De eigenaar kan slechts geheel of gedeeltelijk vrijstelling krijgen van zijn aansprakelijkheid indien:
 - Toepassingsvoorwaarden: hij geen eigenaar of bewaarder is van het dier of de schade niet ontstaan is door de daad van het dier
 - Fout van het slachtoffer → eventueel gedeelde verantwoordelijkheid (onderscheid tussen het gewoon en het abnormaal gedrag van het dier)
- Twee hypothesen kunnen worden onderscheiden
 - De schade is in hoofdzaak toe te schrijven aan de fout van het slachtoffer
 - Volledige aansprakelijkheid slachtoffer
 - De schade is veroorzaakt door een daad van het dier en een fout van het slachtoffer
 - Gedeelde aansprakelijkheid eigenaar en slachtoffer

Afdeling 5: Schade en schadeherstel

1. Schade

Schade = elke aantasting van het patrimonium of van de persoon: toestand van het slachtoffer na het ongeval vergelijken met zijn toestand voor het ongeval

Geschonden belang

- Elke schending van een feitelijk belang is voldoende om als schade te worden ingeroepen (schending van het recht is niet vereist)
- Kenmerken van ingeroepen nadeel:
 - o Het geschonden belang moet rechtmatig zijn
 - o De schade moet zeker zijn en vaststaan, toekomstige schade is wel vatbaar voor vergoeding
 - o De schade moet persoonlijk zijn

Verlies van een kans

- De gemiste kans is een schadepost die als zodanig kan worden vergoed
VB een rechtenstudent in zijn laatste jaar (tot nu toe goed student, altijd geslaagd) wordt aangereden door de fout van een chauffeur zodat hij zij niet kan deelnemen aan eerste zit
- Schadevergoeding van het kansenverlies onderscheid maken
 - o Hypothese dat er zich geen schadelijke gevolgen hebben voorgedaan door het kansenverlies (*de student werd niet gebuisd*)
 - o Hypothese dat de schade zich wel heeft voorgedaan door dit verlies
→ niet alleen de vergoeding van het verlies van een kans maar ook een vergoeding van de ingetreden schade
→ nieuw probleem: het causaal verband tussen de fout en de schade, je weet de uitkomst niet als er niet onrechtmatig was gehandeld

Soorten schade

- Patrimoniale schade = wanneer schade het vermogen van een persoon nadelig beïnvloed
VB: vernielde auto, minder inkomsten, vervroegde uitgaven
- Extrapatrimoniale schade = schade die geen betrekking heeft op het patrimonium maar op de persoon, aantasting van de fysieke integriteit
VB: verlies van een arm, trauma
- Schade qua omvang
 - o Mass disaster accident = ongeval dat tijdens gebeurtenis zeer veel schade aanricht
 - o Mass exposure accident = ongeval waarbij de schadelijke gevolgen zich uitbreiden
 - o Strooischade = langdurige wijze kleine schade wordt aangericht, schade die omvangrijk wordt door de duur
- Class action = een rechtsvordering op grond waarvan een groepsvertegenwoordiger optreedt namens een groep rechtssubjecten wier materieelrechtelijke aanspraken door gemeenschappelijke vragen zijn verbonden, die groepsleden zijn geen procespartij maar zijn wel gebonden door de uitkomst ervan
 - o Sinds 2014, wel enkel consumentenzaken

2. Schadeherstel

Bewijs

- Het slachtoffer (= hij die aanspraak maakt op vergoeding) is gehouden het bewijs te leveren
- subjectieve bewijslast- van de fout van de dader, van het bestaan van de schade en van het
causaal verband tussen fout en schade - objectieve bewijslast-
→ pas dan ontstaat in hoofde van de dader de herstelplicht

Herstelplicht

- De dader moet in beginsel het slachtoffer zoveel mogelijk terugplaatsen in de toestand
waarin het zich zou bevinden wanneer de schadeverwekkende handeling niet zou hebben
plaatsgevonden

Beperking van de omvang

- De volledige schade moet worden vergoed maar soms wettelijk beperkt, hetzij tot een
maximumbedrag, hetzij verminderd met een vrijstelling, hetzij met uitsluiting van bepaalde
soorten schade

Schadebeperkingsplicht

- Het aandeel van de schade veroorzaakt als gevolg van deze (eigen) fout van het slachtoffer,
blijft ten laste van de benadeelde = de schadebeperkingsplicht van de benadeelde

Kenmerken van de herstelplicht

- Dader schadevergoeding betalen ongeacht of het slachtoffer de schade herstelt of niet
- Het slachtoffer is volledig vrij om de schadevergoeding naar eigen inzicht te besteden
- De rechter mag de bestemming van de schadevergoeding niet bepalen
- De herstellingskosten mogen niet disproportioneel hoger zijn dan de vervangingswaarde

Indemniteitsbeginsel

- Het slachtoffer heeft recht op een integrale vergoeding (verbod van oververgoeding: de
schade kan slechts 1 keer vergoed worden)

Raming en begroting van de schade

- Hoe wordt de raming van de schade gerealiseerd?
 - o Indien mogelijk moet het in natura
 - o Indien het herstel in natura niet mogelijk is of er rechtsmisbruik is: geldelijke vergoeding
 - o Indien vaststaat dat de dader ook in de toekomst een fout zal begaan: de rechter kan een verbod uitspreken om de onrechtmatige gedraging verder te zetten of te herhalen (eventueel met dwangsom)
- Het slachtoffer moet niet alleen het bewijs leveren van het bestaan van de schade maar ook de omvang van de schade
- Bepaalde veel voorkomende schade is van nature moeilijk te begroten:
 - o Morele schade (*VB: verlies van een echtgenoot*)
 - o Gebruiksderving (*VB: tijdsduur voor de herstelling en vergoeding van onbruikbaarheid bij beschadiging van een voertuig*)
 - o Invaliditeit (*VB: verlies van een vinger*)...

➔ Een indicatieve tabel = een schema met tabellen o.b.v. vroegere rechtspraak om op deze wijze tot een voorspelbare vergoeding te komen *VB: verlies van een echtgenoot 10 000 euro*
- Bij de bepaling van de schadevergoeding moet de rechter zich plaatsen op het tijdstip van de uitspraak en niet op het tijdstip waarop de onrechtmatige daad werd gesteld
- Tussen het ogenblik waarop het slachtoffer de schade heeft geleden en de einduitspraak kunnen jaren verlopen
→ de rechter kan voorschotten toekennen totdat de definitieve raming van de schade is gebeurd (provisie)

Voordeel toerekening

- Frequent krijgt slachtoffer van ongeval van derden hulp van vrienden,...
 - o De vraag rijst of daden nog volledige schadevergoeding moet betalen of mag hij de door het slachtoffer ontvangen voordelen toerekenen op wat hij moet betalen?
 - o Over het algemeen mag deze toerekening niet gebeuren

Interesten

- Benadeelde persoon heeft ook recht op interesten, deze interesten kunnen enkel toegekend worden indien de benadeelde ze daadwerkelijk vordert
- Compensatoire (of vergoedende) interesten
- Gerechtelijke (of moratoire of verwijl) interesten

Afdeling 6: Causaal verband

1. Equivalentieleer

Bij de selectie van fouten wordt alleen het criterium *conditio sine qua non* toegepast: elke fout zonder dewelke de schade, zoals die in werkelijkheid is opgetreden zich niet zou hebben voorgedaan wordt als een volwaardige oorzaak aanvaard

De fout moet een noodzakelijke voorwaarde zijn voor de schade

Niet vereist dat de schade een noodzakelijk gevolg is van de fout

Ook atypische, toevallige of onvoorziene gevolgen geven aanleiding tot aansprakelijkheid

VB: bij een ongeval wordt HIV-besmet-bloed toegediend

Oorzaak en aanleiding

- De oorzaak = de gebeurtenis die de schade veroorzaakt, noodzakelijk dat de fout de schade direct of indirect veroorzaakt
- Een aanleiding = een gebeurtenis die alleen de schade heeft mogelijk gemaakt zonder ze te veroorzaken

VB: een vriend belt om hem te komen depanneren (als grap) maar onderweg komt hij een ongeval tegen

2. Condition sine qua non – test en hypothetisch rechtmatig alternatief

Conditio sine qua non

- De fout moet de noodzakelijke voorwaarde zijn voor het intreden van de schade zoals deze zich concreet voordeed

Hypothetisch rechtmatig alternatief

- Om na te gaan of er een oorzakelijk verband is tussen bepaald foutief gedrag en de schade:
 - o Test uitvoeren door een hypothetisch rechtmatig alternatief op te bouwen: in het feitelijke verhaal dat tot grondslag dient van de aansprakelijkheidsvordering wordt 1 element weggelaten namelijk de fout
 - De schade dan nog zou optreden zoals ze zich voordeed = geen causaal verband
 - VB: een autobestuurder zonder rijbewijs is betrokken bij een verkeersongeval, vraag is of dat ongeval ook zou gebeurd zijn als de bestuurder wel een rijbewijs had*

3. Pluraliteit van oorzaken

Bij meerdere oorzaken wordt elke oorzaak die aan het vereiste van causaal verband voldoet

- In aanmerking genomen: elke fout geeft aanleiding tot aansprakelijkheid

A. Gedeelde aansprakelijkheid

Gevoeligheid voor schade

- Geen rekening gehouden met de eventuele voorbeschiktheid voor de schade vanwege het slachtoffer: zodra de fout de oorzaak is van de schade, moet de dader vergoeden ongeacht de persoonlijke gevoeligheid van het slachtoffer of van het beschadigd voorwerp
VB: als je iemand doet verschieten en die heeft hartproblemen en sterft hierdoor, ben jij aansprakelijk voor de schade

Fout van dader en slachtoffer

I. Algemene regel

- De rechter zal moeten uitmaken welk aandeel de respectieve fouten hebben gespeeld bij het veroorzaken van de schade
 - Hij zal de volledige schade begroten en hen elk tot een deel veroordelen

II. Aanvaard risico

- Slachtoffer aanvaard bepaald risico om schade te lopen door eigen gedrag
 - Kenmerkend: dit gedrag is niet de oorzaak van de schade maar het gedrag beïnvloedt wel direct de omvang van de schade
- Risicoaanvaarding kan nooit tot gevolg hebben dat iets dat onrechtmatig was, rechtmatig wordt (niet omdat jij iets niet deed, dat aansprakelijkheid van de dader wegvalt)
- Risicoaanvaarding kan dubbel effect hebben:
 - Aanvaarding risico als fout van het slachtoffer = verdeling van de aansprakelijkheid
VB: meerijden met dronken persoon zal je een deel van de schade moeten betalen
 - Beoordeling of een bepaald gedrag al dan niet fout = verschuiving tot effect van onrechtmatig naar rechtmatig
VB: als je bokst en hierdoor gewond bent

4. Uitzonderingen op en afwijkingen van de equivalentieleer

A. Inperking

Equivalentieleer is de beste bescherming voor slachtoffer, maar onbeperkte en ongenueanceerde toepassing van de leer kan in bepaalde concrete situaties leiden tot onredelijke gevolgen

- Daarom invoering van beperkingen: zelfstandige tussenfout en juridische onderbreking

Zelfstandige tussenfout

- Indien de schade is veroorzaakt door meerder fouten, die chronologisch na elkaar zijn begaan, speelt in beginsel de equivalentieleer
 - maar de rechter kan beslissen dat de tweede fout het causale verband verbreekt tussen de schade en de eerste fout

Juridische onderbreking van het causaal verband

- Er zijn gevallen waarin iemand de wettelijke of contractuele verplichting heeft om bepaalde prestaties te verrichten
 - Deze prestaties terugvorderen van de schadeverwekker? (Walter Kay-arrest)
 - Hof van Cassatie heeft beslist dat verplichting tot vergoeding geen invloed heeft op het causaal verband (verplichting dader om slachtoffer te vergoeding blijft onveranderd)
- Causaliteitsverbreking indien er sprake is van een fout van de benadeelde en een fout van de aansprakelijke derde waarbij deze laatste een opzettelijk misdrijf uitmaakt
- Causaliteitsverbreking indien er foutief niet-ontwijken van een eerder gecreëerd voorzienbaar en vermijdbaar gevaar voordoet

VB: er is door autobestuurder A een ongeval veroorzaakt hierdoor ontstaat er file, autobestuurder B rijdt in op de file omdat hij veel te snel reed en op zijn gsm bezig is en er ontstaat nieuwe file → autobestuurder B is aansprakelijk voor het tweede ongeval ook al zou file 1 er niet zou zonder de fout van autobestuurder A

Afdeling 7. Aansprakelijkheidsverzekering

1. Verzekerd risico

Schadeverzekering

- Aansprakelijkheidsverzekering is een schadeverzekering
 - Tegen betaling van een premie door de dader
 - Betaalt de verzekeringsmaatschappij aan het slachtoffer de schadevergoeding in de plaats van de dader
- Aansprakelijkheidsverzekering verzekert dus tegen de aansprakelijkheid die men kan oplopen als men schade berokkent aan derden
 - Third party insurance: dekt risico dat men vermogensschade lijdt als gevolg van aansprakelijkheid door schade veroorzaakt aan een derde
- Particuliere eigen schadeverzekering verzekert tegen schade aan de eigen persoon/goederen

2. Soorten aansprakelijkheidsverzekeringen

Familiale verzekering, Beroepsaansprakelijkheidsverzekering en de Burgerrechtelijke aansprakelijkheid motorrijtuig

3. Relatie verzekeraar en benadeelde

Rechtstreekse vordering van het slachtoffer

- Vergoedingssysteem als dader aansprakelijkheidsverzekering heeft gesloten loopt als volgt
 - Slachtoffer dagvaardt de dader, na veroordeling betaalt de dader
 - Op basis van veroordeling vraagt dader aan verzekering het betaalde bedrag terug
- Deze logica niet toegepast = slachtoffer in benadeelde positie (VB: dader failliet verklaard)
 - Zodat slachtoffer niet in kou blijft kan slachtoffer rechtstreeks vorderen tegen de verzekeraar van de dader = slachtoffer dagvaardt rechtstreeks verzekeraar dader
 - Echter kan verzekeraar bij niet-verplichte aansprakelijkheidsverzekering alle mogelijke verweermiddelen inroepen tegen het slachtoffer (bij verplicht niet)

4. Regresmogelijkheid verzekeraar

Verhaalsrecht verzekeraar

- Kan men beschouwen als het verweermiddel van de verzekeraar
- Dit is een mogelijkheid en geen verplichting: verzekeraar beschikt hier alleen over wanneer dit voorzien is, in de verzekeringsovereenkomst is opgenomen

Afdeling 8. Alternatieve schadevergoedingssystemen

1. Verkeersslachtoffer: art 29bis WAM

Probleem

- Het gewone vergoedingssysteem was bijzonder nadelig voor zwakke weggebruikers
 - Soms dienden ze lang te wachten op enige vergoeding
 - Uit het oog verloren dat sterke weggebruiker hoe dan ook een zwaar risico creëert voor de andere weggebruikers

Regeling

- Bijzondere vergoedingsregel: ongeacht de fout- of schuldvraag, de zwakke weggebruiker krijgt na het verkeersongeval de bepaalde schade vergoed
 - Verzekeraar van de eigenaar van het voertuig betrokken in het ongeval is gehouden de schade aan de zwakke weggebruiker uit te betalen (zonder onderzoek fout)
 - Enkel schade voortvloeiend uit lichamelijke letsels, dood en kledij vallen hier onder
 - Verzekeringsmaatschappij kan bedrag dat ze uitbetaalt aan het slachtoffer niet terugvorderen ook al blijkt het slachtoffer verantwoordelijk voor het ongeval
 - Slachtoffer heeft geen recht op vergoeding indien het ouder is dan 14jaar en het ongeval en de gevolgen heeft gewild
 - Schade die de gemotoriseerde voertuigbestuurder heeft opgelopen door de fout van de zwakke weggebruiker kan hij terugvorderen van de zwakke weggebruiker

Toepassingsgebied

- Deze bijzonder regeling is enkel van toepassing onder volgende voorwaarden
 - Verkeersongeval
 - Deelname aan het verkeer vereist, en niet op private terreinen
 - Zwakke weggebruiker
 - Enkel op toepassing voor elke niet-bestuurder van een motorvoertuig
 - Er moet een motorvoertuig betrokken zijn bij het ongeval
 - Motorrijtuig
 - Rijtuigen of voertuigen, bestemd om zich over de grond te begeven en die door een mechanische kracht kunnen worden gedreven zonder aan spoorstaven te zijn gebonden
 - Na arrest van het arbitrage hof nu ook spoorvoertuigen = tram
 - Betrokkenheid
 - Motorrijtuig is betrokken bij ongeval waar het 'enige rol heeft gespeeld'

Deel IV: Bijzonder privaatrecht

Hoofdstuk I: Ondernemingsrecht

Afdeling 2: Vennootschapsrecht

1. Basisbegrippen

Vennootschapsrecht

- Het vennootschapsrecht = het recht dat de oprichting, de werking en het tenietgaan van de vennootschapsstructuren beheerst

Bronnen van het vennootschapsrecht

- Het Wetboek van Vennootschappen (W.Venn.)
- De vennootschap is een overeenkomst → de statuten van een vennootschap zijn een belangrijke bron van afspraken betreffende de werking van een specifieke vennootschap

Vennootschap

- Vennootschap = een samenwerkingsverband die toelaat om samen te werken op voet van gelijkheid, oogmerk winst dus verbonden met het commerciële leven
- Geen vennootschap zonder inbreng: deze inbreng verwijst naar de handeling waarmee de vennoot of aandeelhouder bepaalde activa die tot zijn persoonlijke vermogen behoren aan de vennootschap ter beschikking stelt en het aldus aan het ondernemingsrisico onderwerpt

2. Typologie van de vennootschappen

De partijen kiezen een vennootschapsvorm uit W.Venn. ART2&3

De vennootschap is in essentie de overeenkomst, wilsautonomie ligt ten grondslag

A. Vennootschap met rechtspersoonlijkheid en vennootschap zonder rechtspersoonlijkheid

Vennootschappen zonder rechtspersoonlijkheid zijn slechts een overeenkomst: de vennootschap is geen juridische entiteit die zich als persoon in het rechtsverkeer kan begeven

→ het ondernemingsrisico rust op de vennoten want er is geen sprake van een afgescheiden vermogen of beperkte aansprakelijkheid

- De maatschap (zowel voor burgerlijke als voor commerciële doeleinden) W.Venn. ART46
- De stille handelsvennootschap W.Venn. ART48
- De tijdelijke handelsvennootschap W.Venn. ART47

Vennootschappen met rechtspersoonlijkheid beschikken net als de mens over een eigen naam, nationaliteit, domicilie en vermogen

→ belangrijk dat andere deelnemers van het rechtsverkeer van het bestaan van de vennootschap op de hoogte worden gebracht: bekendmakingsverplichtingen

D. Onderscheid op basis van de aansprakelijkheid van de vennoten

Vennootschappen onderscheiden naargelang de aansprakelijkheid van de vennoten voor de schulden van de vennootschap

Vennootschappen zonder rechtspersoonlijkheid

- Beschikken niet over eigen vermogen (onverdeeldheid tussen vennoten)
→ de schuldeisers kunnen de vennoten aanspreken voor de betaling van het geheel van de schulden van de vennootschap ook indien de schulden hoger zijn dan de inbreng en privéschuldeisers van de vennoten kunnen aanspraak maken op de inbreng van hun schuldenaar in de vennootschap
 - o Burgerlijke vennootschap zijn vennoten elk tot gelijk deel van de schulden gehouden
 - o Handelsvennootschap zijn vennoten hoofdelijk gehouden

Vennootschappen met rechtspersoonlijkheid

- Eigen vermogen
→ niet noodzakelijk dat vennoten niet aansprakelijk kunnen zijn voor de schulden van de vennootschap

Vennootschappen met rechtspersoonlijkheid en beperkte aansprakelijkheid

- De scheiding tussen het vermogen van de vennootschap en dat van de vennoten is volkomen
→ de vennoten zijn slechts gehouden voor de schulden van de vennootschap ten belope van hun inbreng en privéschuldeisers kunnen niet aankloppen bij de vennootschap

Vennootschappen met rechtspersoonlijkheid en onbeperkte aansprakelijkheid

- De schuldeisers kunnen van de vennootschap kunnen de rechtspersoonlijkheid omzeilen: nadat zij de vennootschap hebben aangesproken, kunnen zij door de wand tussen de vennootschap en haar vennoten breken en deze laatste om betaling van het saldo vragen
 - o Zowel bij burgerlijke- als handelsvennootschappen zijn vennoten hoofdelijk
- Privéschuldeisers kunnen niet door de rechtspersoonlijkheid breken, niet tot vennootschap

4. Oprichting van de vennootschap

De rechtshandeling tot oprichting is een door de oprichters gesloten overeenkomst

→ moet aan de algemene geldigheidsvereisten voldoen

A. Materiële oprichtingsvereisten

Pluraliteit

- De toestemming van minstens 2 personen is nodig (behalve voor de eenpersoons-BVBA)

Inbreng

- De inbreng = de toezegging om een bepaald vermogensbestanddeel in gemeenschap te brengen en aan het ondernemingsrisico te onderwerpen
- Wat is ingebracht, moet kunnen bijdragen tot het bereiken van het gemeenschappelijk doel
- Kan bestaan uit geld = inbreng in geld en/of uit (on)roerende goederen = inbreng in natura
- Ook kan men toekomstige prestaties inbrengen = inbreng van nijverheid
- Inbreng en aandelen
 - Wie een inbreng in een vennootschap doet, krijgt in ruil een aandeel in de vennootschap
 - De aandeelhouder heeft medebeslissingsrecht = stemrecht en bij personenvennootschappen vetorecht
 - De aandeelhouder deelt in de winst en het saldo bij liquidatie van de vennootschap

Jus fraternitatis

- De wil van de vennoten om als gelijken samen te werken aan de gemeenschappelijk onderneming moet aanwezig zijn

5. Vennootschapseffecten

Soorten effecten naar de vorm

- Aandelen op naam:
 - De eigendom via oprichtingsakte of na een overdracht uit het aandelenregister
 - Het materiële bezit van het aandeel is niet vereist voor de uitoefening van de aan de aan het aandeel verbonden rechten
 - Enkel BVBA en CVBA
- Aandelen aan toonder
 - Aandelen waarbij de rechten van de vennoot zijn gematerialiseerd in een document (waardepapier)
 - Overdraagbaarheid wordt vereenvoudigd door het toonderkarakter
 - Enkel NV en de Comm.VA
- Gedematerialiseerde aandelen
 - De rechten vloeien uit een boeking op een rekening

Soorten effecten naar de rechten

- Kapitaalaandeel = een bijdrage in de vorming van het kapitaal van de vennootschap
→ onvervreemdbaar stemrecht, een recht op een deel van de winst (dividendrecht) en recht op een deel van het vereffeningssaldo
- Winstbewijzen = een inbreng die niet heeft bijgedragen tot het kapitaal van de vennootschap
→ enkel deelname in de winst
- Aandelen zonder stemrecht = laten inbreng van het kapitaal toe zonder de machtsverhouding in de vennootschap te wijzigen

Andere vennootschapseffecten waar geen stemrecht aan verbonden is:

- Obligaties = overeenkomsten van lening, brengen vreemd vermogen in de vennootschap
 - Converteerbare obligaties = obligaties omzetten in aandelen
- Warrant = verlenen de titularis het recht om aandelen van een vennootschap te verwerven onder de voorwaarden die de warrant beheersen
- Certificaten = tot doel het stabiliseren van de machtsverhoudingen in een vennootschap
 - Aandelen van een vennootschap overgedragen aan een andere rechtspersoon = certificeringsvehikel, deze verlenen financiële rechten op de overgedragen aandelen. Op basis hiervan stort het vehikel de opbrengst van het gecertificeerde aandeel aan de certificaathouder door, de houder van het certificaat krijgt recht op een uitkering die gerelateerd is aan de dividenden uit de betrokken aandelen

6. Werking van de vennootschap

A. Bestuur

De rechtspersoon wordt vertegenwoordigd door zijn organen: de vertegenwoordiging betreft de relatie met de vennootschap zelf (intern) en met de buitenwereld (extern)

Indien de vertegenwoordiger in de interne relatie bekleed is met de bevoegdheid om bepaalde handelingen te stellen, zal hij de vennootschap voor deze handelingen ook in de externe relatie kunnen verbinden

Vennootschappen met onbeperkte aansprakelijkheid

- Interne verhouding
 - o De vennoten besturen zelf: iedere vennoot kan afzonderlijk de vennootschap met rechtspersoonlijkheid besturen
 - o Daden van beheer: toestemming van de medevennoten vereist
- Externe verhouding
 - o Belang van publicatie in de Bijlagen bij het Belgisch Staatsblad want hierin staat een bevoegdheidsverdeling van de vennootschap
 - o Essentieel voor derden om te weten of hij met bevoegd vertegenwoordiger handelt

Vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid

- Interne verhouding
 - o De bestuursfunctie is losgekoppeld van de hoedanigheid van de vennoot: de eigenaar hoeft niet langer de bestuurder/zaakvoerder te zijn
→ het bestuur is een verplicht orgaan
- Externe verhouding
 - o Bij volkomen rechtspersoonlijkheid: de bescherming van derden centraal
 - o Het intern met het bestuur belast orgaan kan ook extern optreden
 - o Er bestaat een mogelijkheid om, op aan derden tegenwerpelijke wijze, 1 of meer bestuurders statutair vertegenwoordigingsbevoegdheid toe te kennen
- Prokura-leer
 - o Loskoppeling van de interne en externe aspecten van de bevoegdheidsregeling
 - o Het vertegenwoordigingsorgaan is volstrekt bevoegd voor handelingen die behoren tot de bevoegdheid van het bestuursorgaan

B. Algemene vergadering

De algemene vergadering is de oorsprong van de macht in de vennootschap

- Formeel het hoogste gezag
- Ze vormt de vennootschap en brengt de wil tot uiting
- Wettelijke bepalingen inzake algemene vergadering zijn voornamelijk procedureregels en bevoegdheidsregelen, ze gelden bij stilzwijgen van de statuten

Procedureregels

- Bepalen onder meer:
 - o Wie de algemene vergadering mag bijwonen
 - o Wie stemrecht heeft in de algemene vergadering
 - o Hoe het stemrecht wordt uitgeoefend
 - o Wie de algemene vergadering mag/moet bijeenroepen en wanneer deze plaatsvindt
 - o Hoe de oproeping tot algemene vergadering moet gebeuren
 - o Hoe de vergadering verloopt

Bevoegdheid

- Alleen bevoegd voor de haar door het Wetboeken van Vennootschappen toegewezen bevoegdheden en aangelegenheden die statutair aan het bestuursorgaan zijn onttrokken (belangrijkste is de wijziging van de statuten)
 - o Bestuursorgaan beschikt immers over de volheid van bevoegdheid

C. Toezicht en informatie

Informatie

- Informatieverplichting vormen de basis voor juiste beslissingen door derden of binnen de vennootschap
 - o Informatieverstrekking zinvol als informatie juist is, daarom noodzakelijk dat onafhankelijke personen toezicht uitoefenen
 - o Basis informatieverstrekking: de jaarrekening en het toelichtende jaarverslag
 - o Sommige verplicht tot bekendmaking van informatie ten behoeve van derden

Commissaris

- Toezicht opgedragen aan één of meer commissarissen, die zijn onafhankelijk
- Ze hebben een algemene toezichtstaak die betrekking heeft op de boekhoudkundige en financiële gegeven
 - o Bij vaststellen feiten die onderneming in gedrang brengen = vennootschap alarmeren
 - o Mag informatie vragen aan alle leden = hebben een antwoordplicht
 - o Mag derden vragen om bevestiging over bv schulden die in de boeken zijn vermeld